De publieke opinie rondom de mogelijke defensie uitbreidingen

14 mei 2025



OVER HET ONDERZOEK

Het Ministerie van Defensie wil de komende jaren uitbreiden, met onder andere extra munitieopslagplaatsen en nieuwe landingslocaties voor F-35's. Eind deze maand maakt het ministerie de voorkeurslocaties voor die uitbreidingen bekend. Om te achterhalen hoe Nederlanders hierover denken, hebben NOS en de regionale omroepen een landelijk onderzoek laten uitvoeren.

De dataverzameling voor dit onderzoek vond plaats vanaf 8 t/m 12 mei 2025 en heeft geleid tot een gewogen steekproef van 10.376 respondenten. De resultaten van dit onderzoek zijn op provincieniveau gewogen naar geslacht, leeftijd, opleiding, migratieachtergrond en stemgedrag bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen, zodat de uitkomsten op deze kenmerken representatief zijn. Meer over de methodologie kunt u hier vinden: https://www.kieskompas.nl/nl/onderzoek/Uitbreidingen-Defensie/



Methode
Online vragenlijst



Respondenten
10.376 respondenten



Periode
De dataverzameling vond plaats tussen 8 en 12 mei 2025



Weging
De data is gewogen op basis van de CBS Gouden Standaard en de verkiezingsuitslag van de Tweede Kamerverkiezingen

Afbeeldingen in het rapport zijn afkomstig van NIMH. Afbeelding op het voorblad is van Es, Gervben van (AVDD)

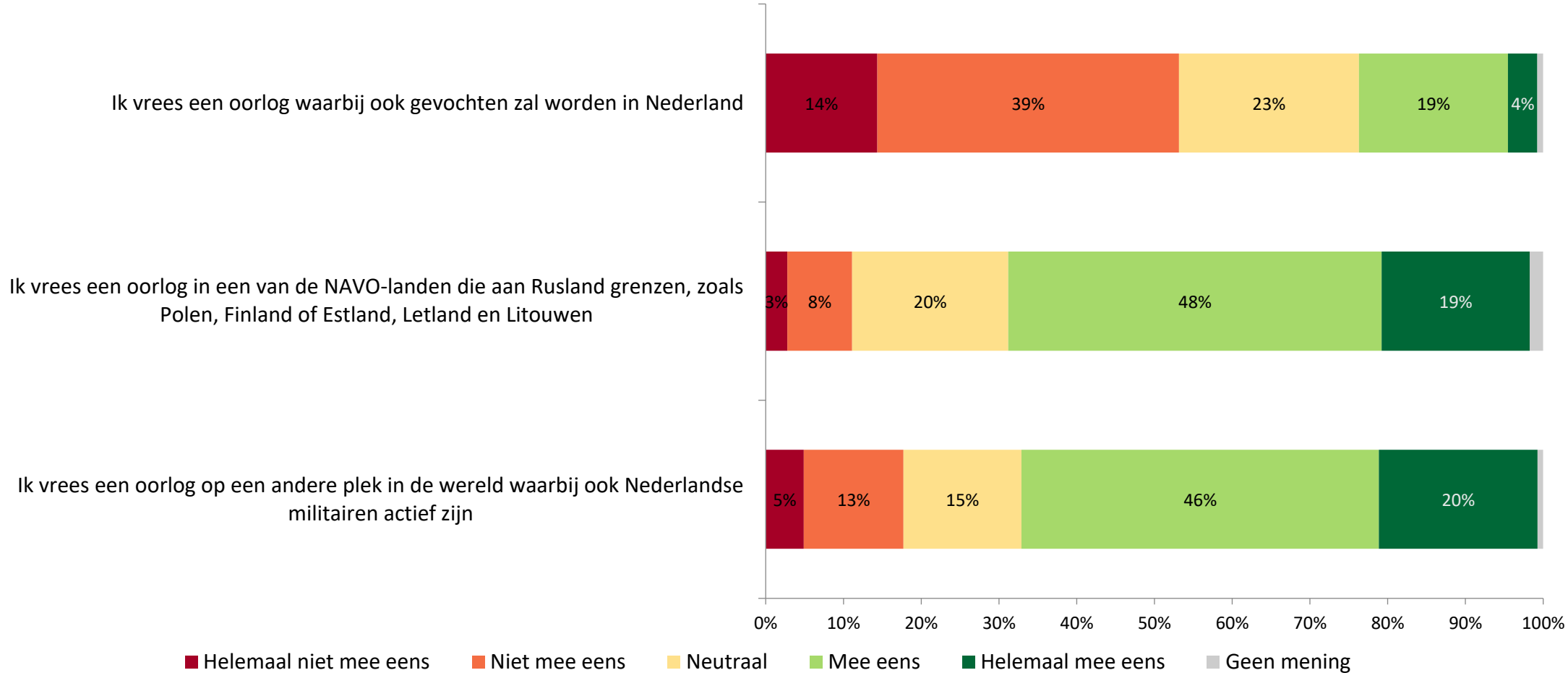
OORLOG EN MILITAIRE INZET



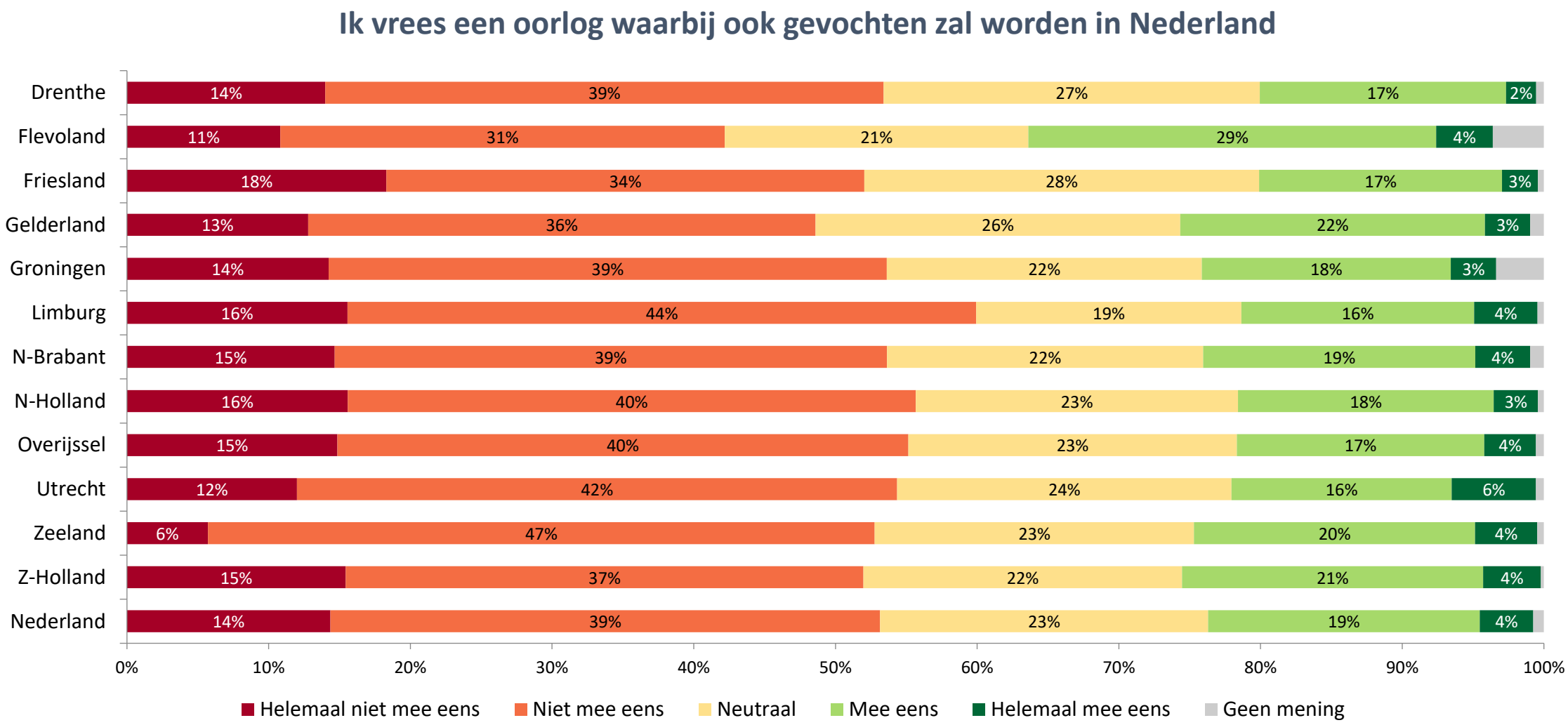
Afbeelding door Henry Westendorp

OORLOGSDREIGING: RUIME MEERDERHEID VREEST EEN OORLOG IN ÉÉN VAN DE NAVO-LANDEN AAN DE RUSSISCHE GRENS, OOK ZORGEN OVER VEILIGHEID IN EIGEN LAND

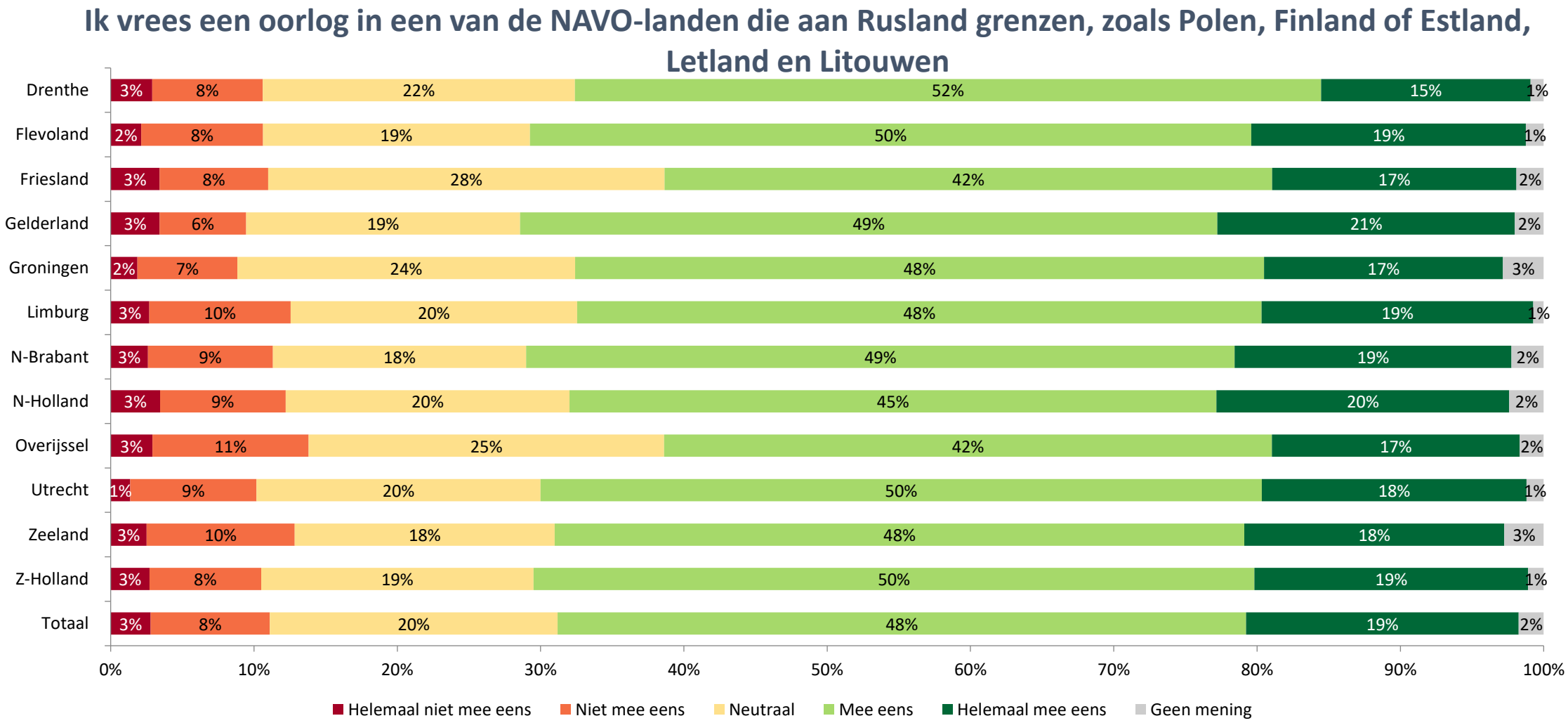
In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?



VERDELING PROVINCIES

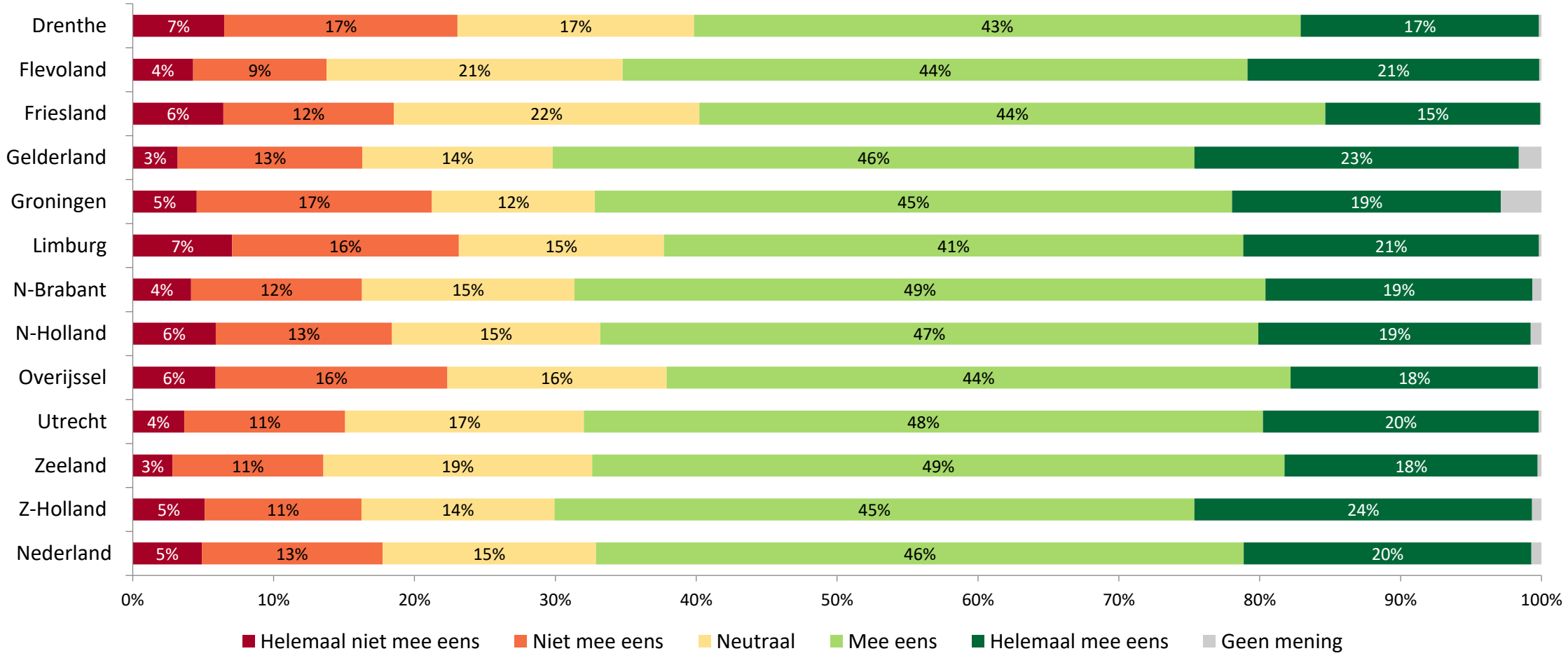


VERDELING PROVINCIES



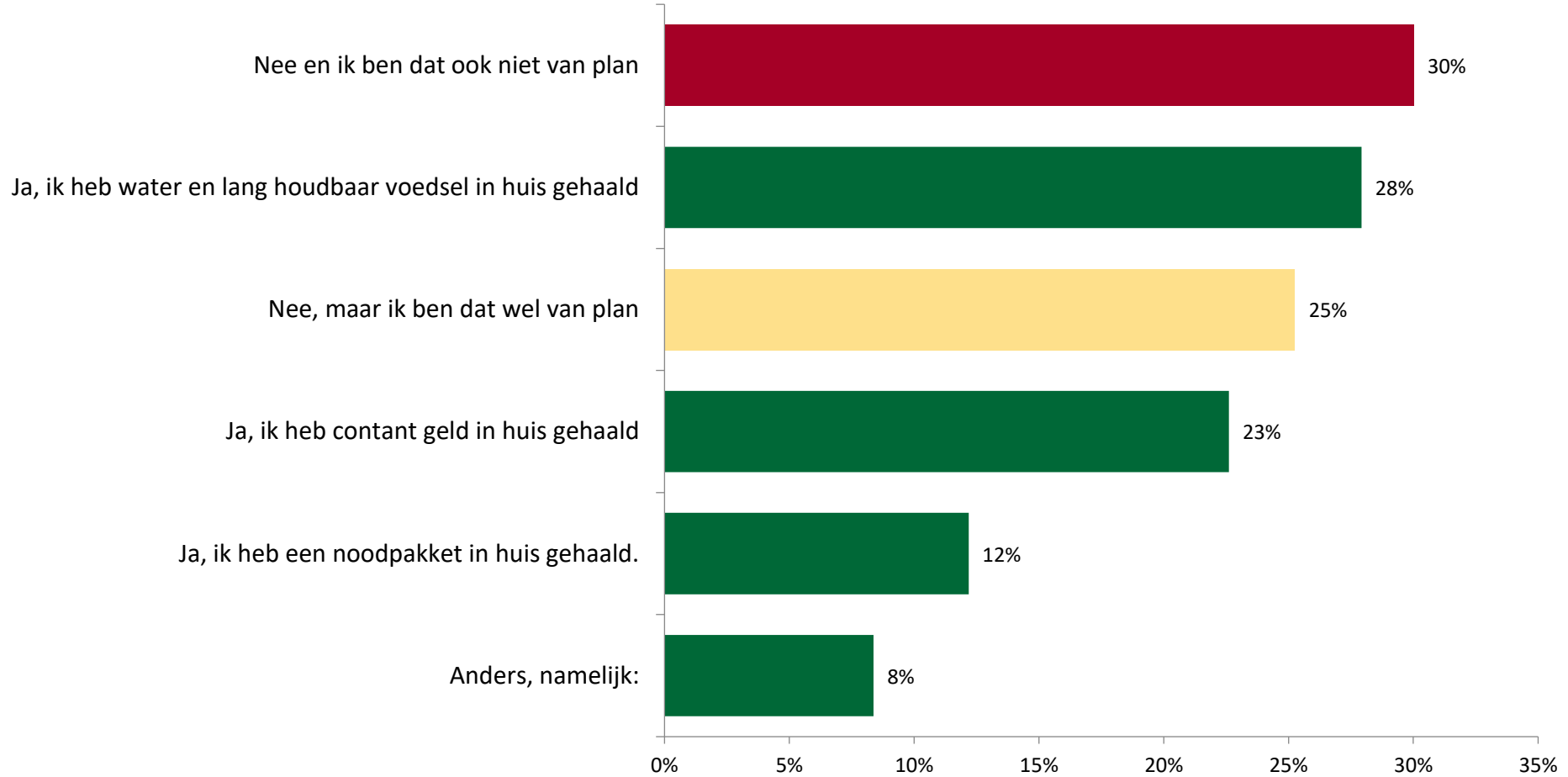
VERDELING PROVINCIES

Ik vrees een oorlog op een andere plek in de wereld waarbij ook Nederlandse militairen actief zijn



VEEL NEDERLANDERS HEBBEN ZICH OP ENIGE MANIER VOORBEREID OP EEN NOODSITUATIE, OF ZIJN DAT VAN PLAN

Ik heb mij vanwege de veiligheidssituatie in de wereld voorbereid op een noodsituatie



*Wanneer deelnemers een antwoord optie met **nee** selecteerde, konden ze één antwoordoptie selecteren. Wanneer ze ja kozen konden zij meerdere antwoordopties selecteren.

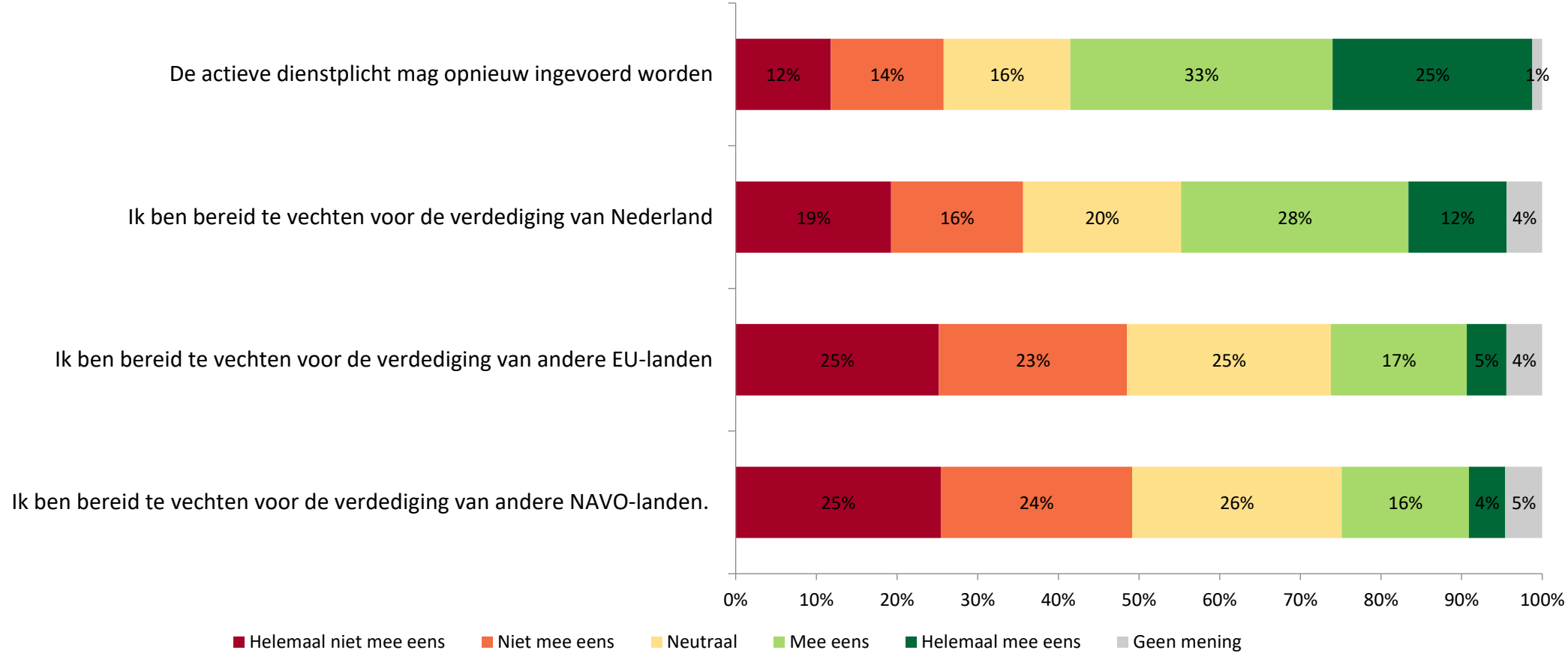
VERDELING PROVINCIES

Ik heb mij vanwege de veiligheidssituatie in de wereld voorbereid op een noodsituatie

	Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	N-Brabant	N-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Z-Holland	Nederland
Nee en ik ben dat ook niet van plan	32%	28%	26%	28%	29%	37%	29%	28%	33%	30%	32%	31%	30%
Ja, ik heb water en lang houdbaar voedsel in huis gehaald	25%	32%	29%	31%	29%	29%	29%	27%	23%	28%	33%	27%	28%
Nee, maar ik ben dat wel van plan	24%	27%	25%	25%	26%	21%	24%	25%	28%	25%	20%	28%	25%
Ja, ik heb contant geld in huis gehaald	24%	19%	22%	25%	23%	22%	25%	22%	20%	21%	24%	22%	23%
Ja, ik heb een noodpakket in huis gehaald.	10%	17%	12%	13%	9%	12%	13%	10%	9%	14%	12%	13%	12%
Anders, namelijk:	8%	5%	12%	8%	8%	8%	9%	10%	8%	8%	7%	7%	8%

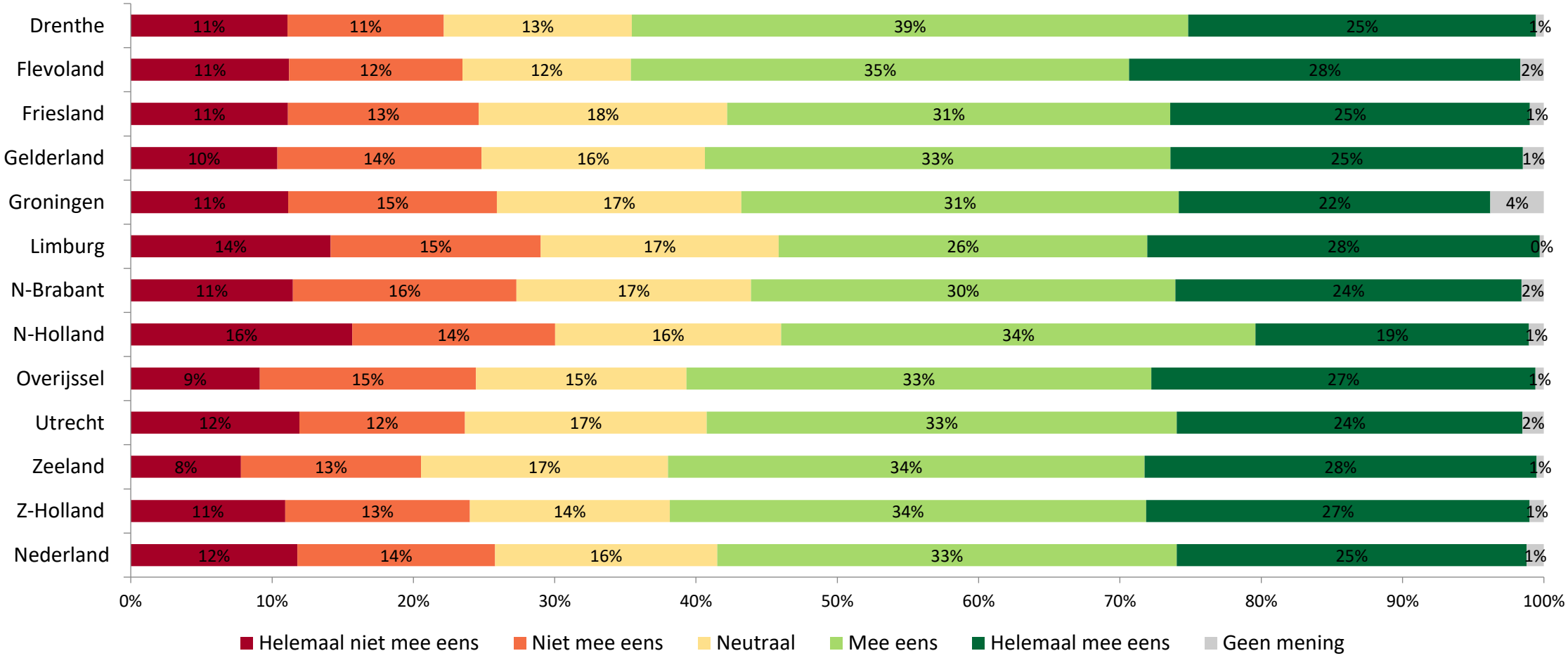
ACTIEVE DIENSTPLICHT GEEN TABOE VOOR MEERDERHEID NEDERLANDERS. VIER OP DE TIEN BEREID TE VECHTEN VOOR DE VERDEDIGING VAN NEDERLAND.

In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

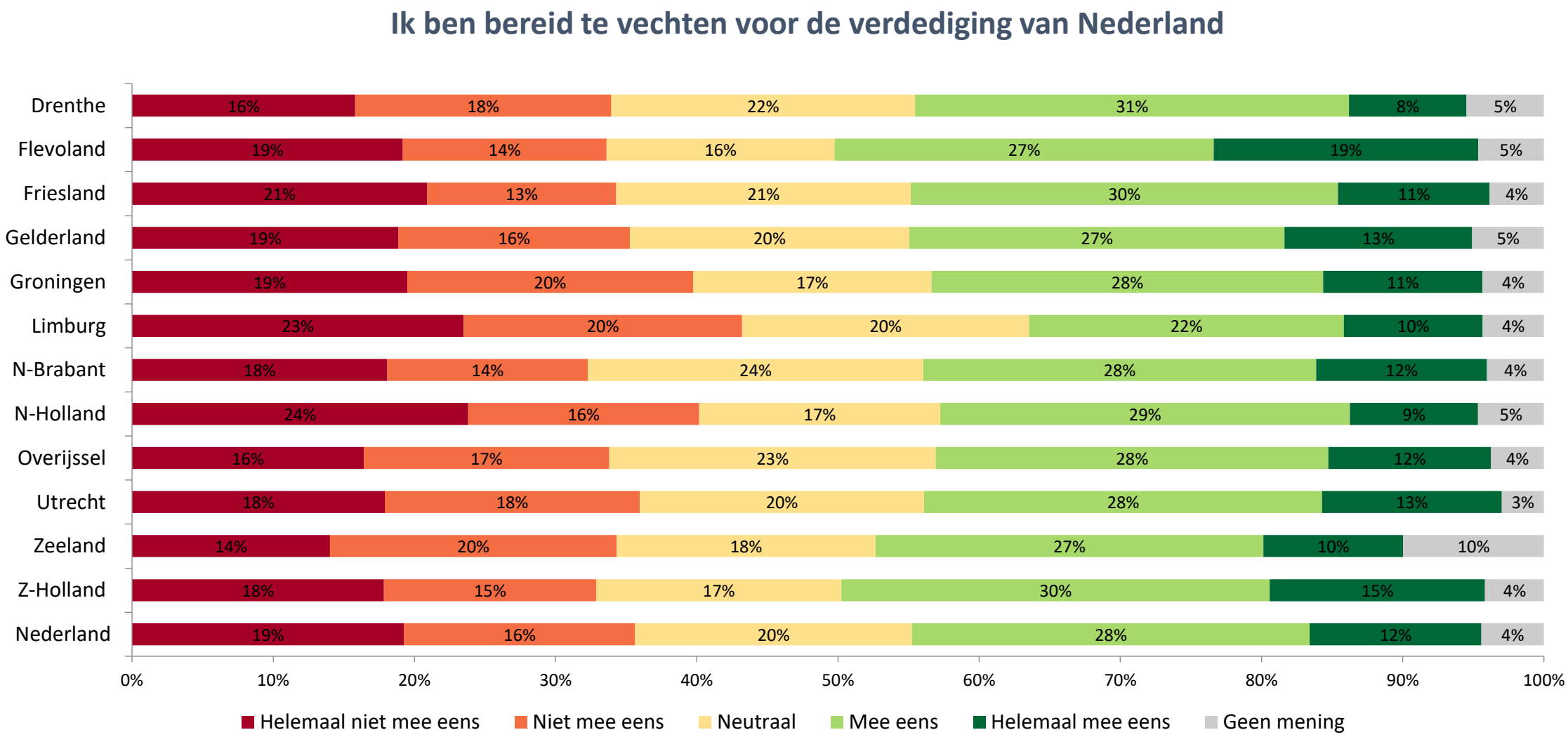


VERDELING PROVINCIES

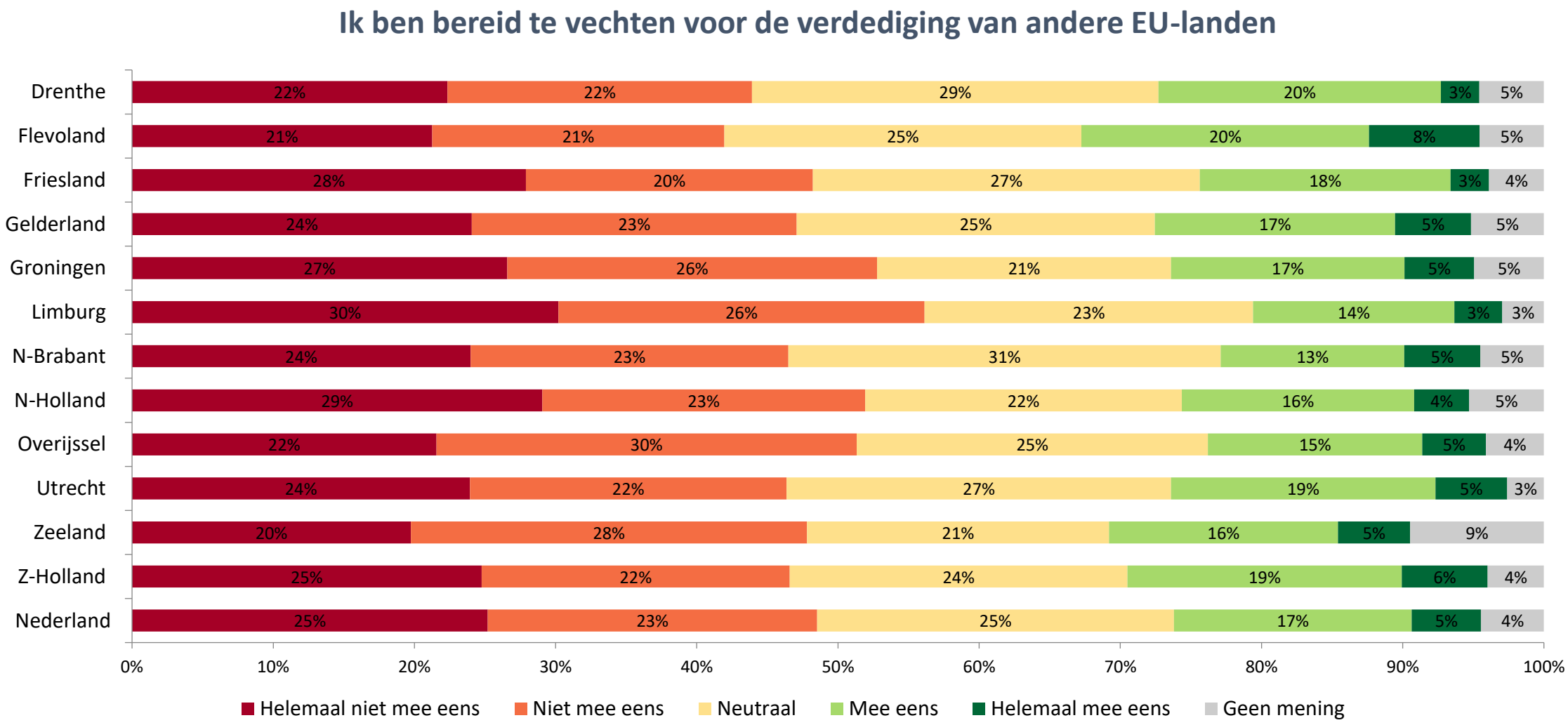
De actieve dienstplicht mag opnieuw ingevoerd worden



VERDELING PROVINCIES

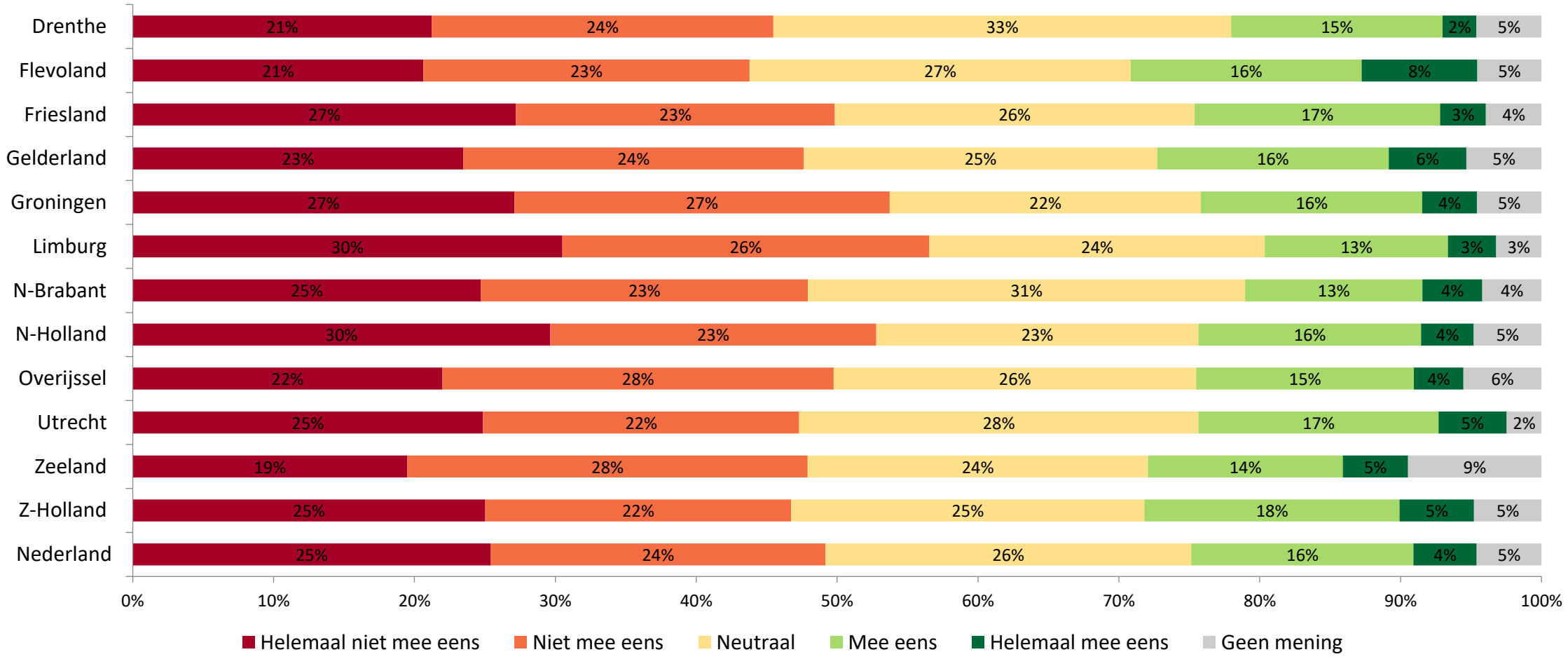


VERDELING PROVINCIES



VERDELING PROVINCIES

Ik ben bereid te vechten voor de verdediging van andere NAVO-landen



DEFENSIE

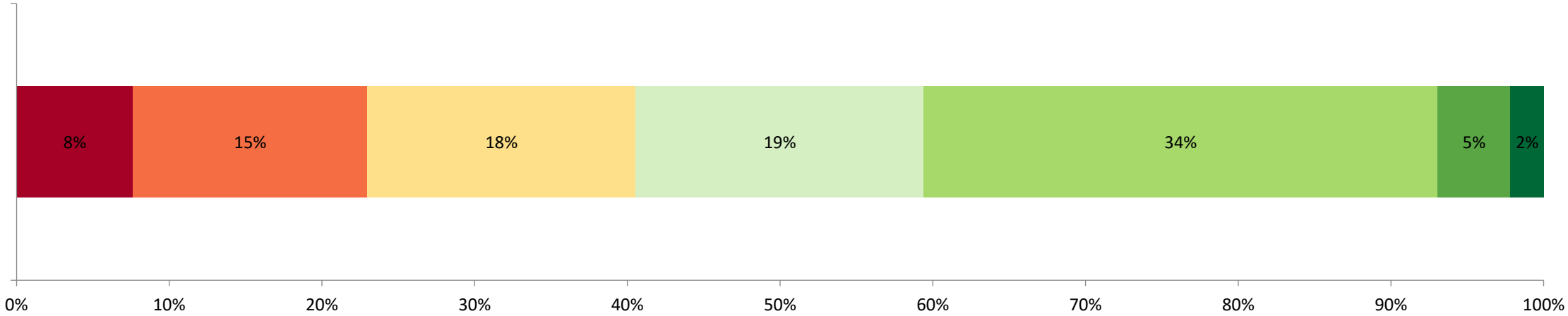


Bron afbeelding

GROTE MEERDERHEID STEUNT VERHOGING VAN HET DEFENSIEBUDGET. OOK VEEL STEUN VOOR HET VOORSTEL VAN RUTTE: 3,5% DEFENSIE, 1,5% ONDERSTEUNING

Introductie vraag: De huidige NAVO-norm voor lidstaten is 2%. Dit betekent dat de defensie-uitgaven gelijk staan aan 2% van het bruto binnenlands product (bbp). Vanwege de Russische dreiging wordt al enige tijd gepraat over verhoging van dat percentage. De Amerikaanse president Trump zei begin dit jaar dat het 5% zou moeten worden. NAVO-topman Mark Rutte zal voorstellen dat NAVO-landen 5% van hun bbp aan Defensie gaan besteden, waarvan 3,5% aan defensie zelf en 1,5% aan zaken als cyberveiligheid en infrastructuur. Bij het bbp van Nederland staat 1% gelijk aan een bedrag van ruim 10 miljard euro.

Hoeveel vindt u dat de Nederlandse regering moet uitgeven aan Defensie?

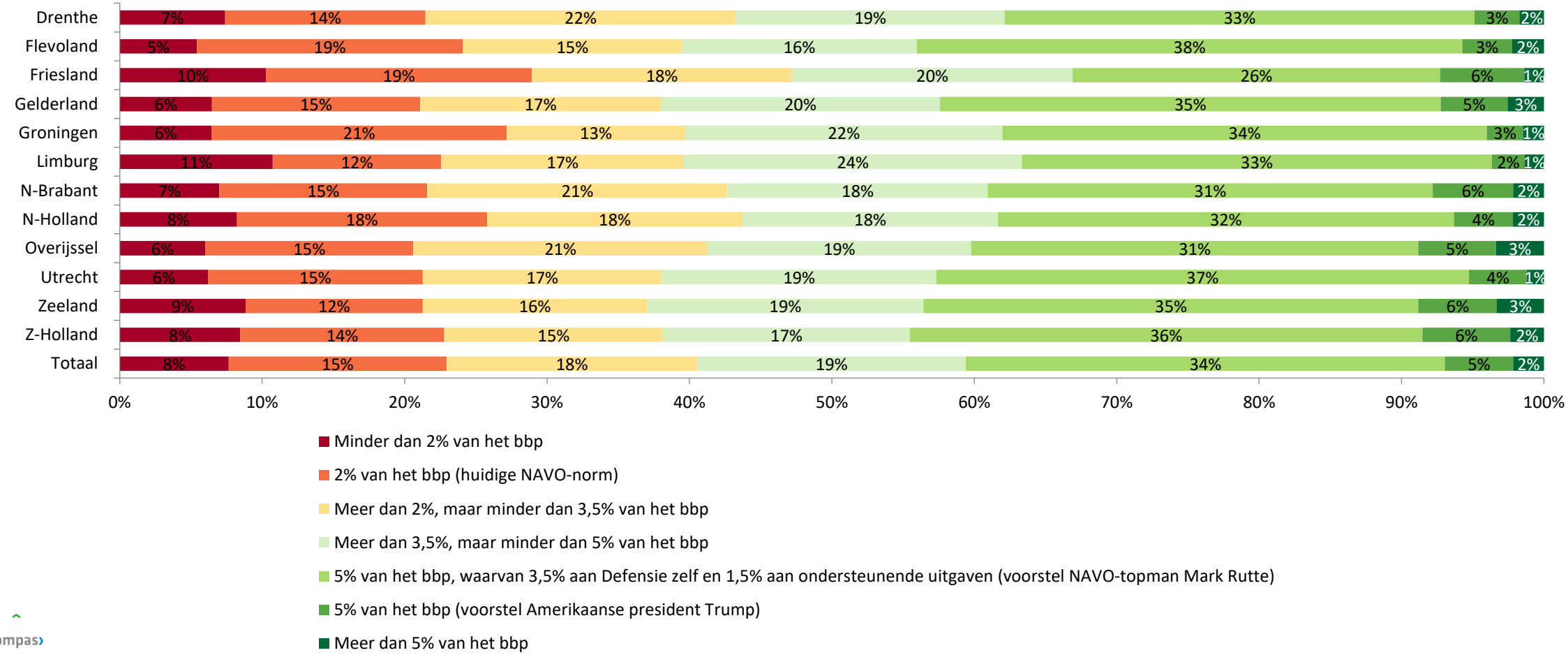


- Minder dan 2% van het bbp
- 2% van het bbp (huidige NAVO-norm)
- Meer dan 2%, maar minder dan 3,5% van het bbp
- Meer dan 3,5%, maar minder dan 5% van het bbp
- 5% van het bbp, waarvan 3,5% aan Defensie zelf en 1,5% aan ondersteunende uitgaven (voorstel NAVO-topman Mark Rutte)
- 5% van het bbp (voorstel Amerikaanse president Trump)
- Meer dan 5% van het bbp

VERDELING PROVINCIE

Introductie vraag: De huidige NAVO-norm voor lidstaten is 2%. Dit betekent dat de defensie-uitgaven gelijk staan aan 2% van het bruto binnenlands product (bbp). Vanwege de Russische dreiging wordt al enige tijd gepraat over verhoging van dat percentage. De Amerikaanse president Trump zei begin dit jaar dat het 5% zou moeten worden. NAVO-topman Mark Rutte zal voorstellen dat NAVO-landen 5% van hun bbp aan Defensie gaan besteden, waarvan 3,5% aan defensie zelf en 1,5% aan zaken als cyberveiligheid en infrastructuur. Bij het bbp van Nederland staat 1% gelijk aan een bedrag van ruim 10 miljard euro.

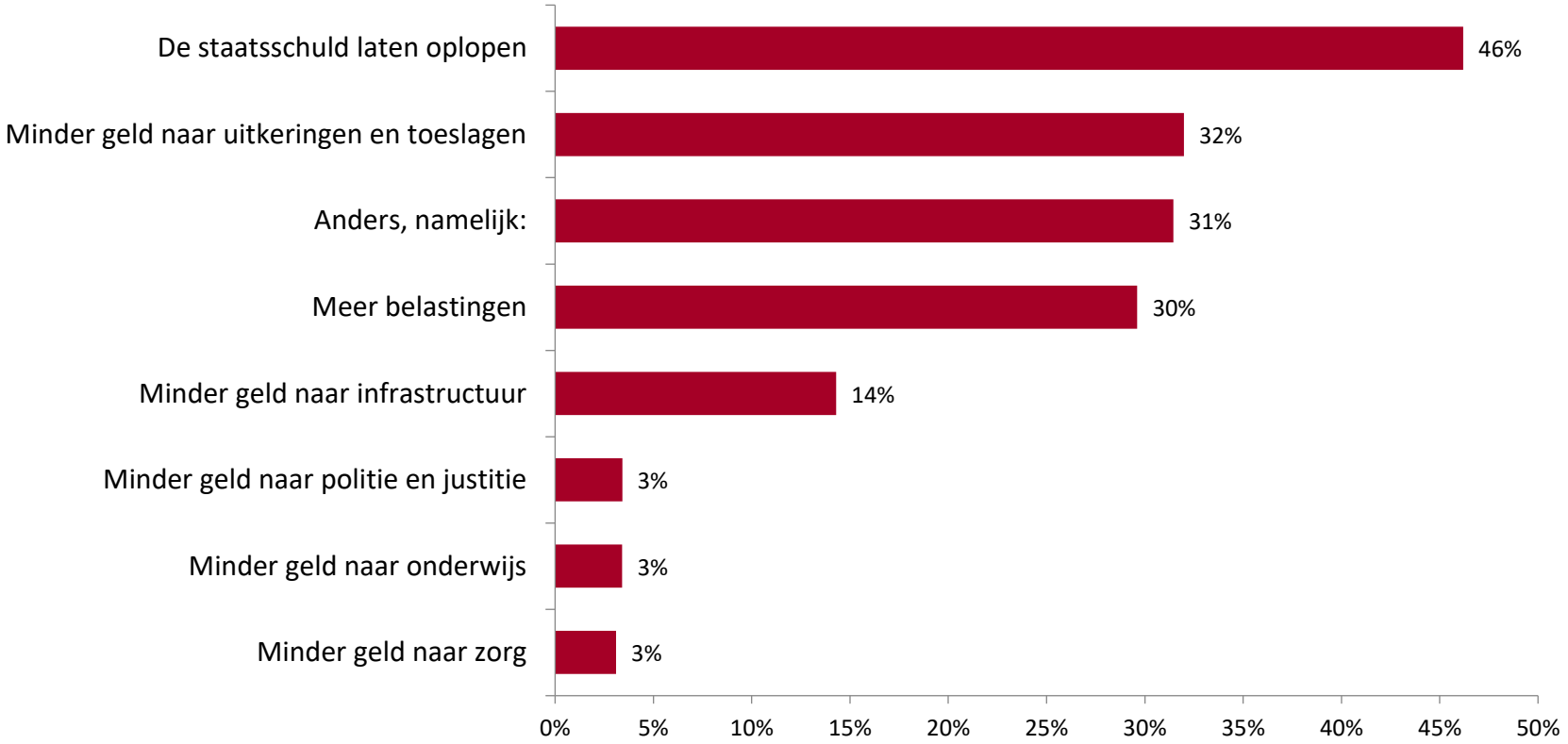
Hoeveel vindt u dat de Nederlandse regering moet uitgeven aan Defensie?



MEESTE STEUN VOOR HOGERE STAATSSCHULD; WEINIG DRAAGVLAK VOOR BEZUINIGINGEN OP ZORG, ONDERWIJS OF VEILIGHEID.

Als de overheid besluit extra geld uit te trekken voor Defensie, op welke manier zou dit volgens u dan betaald moeten worden?

Selecteer minimaal één en maximaal drie antwoorden



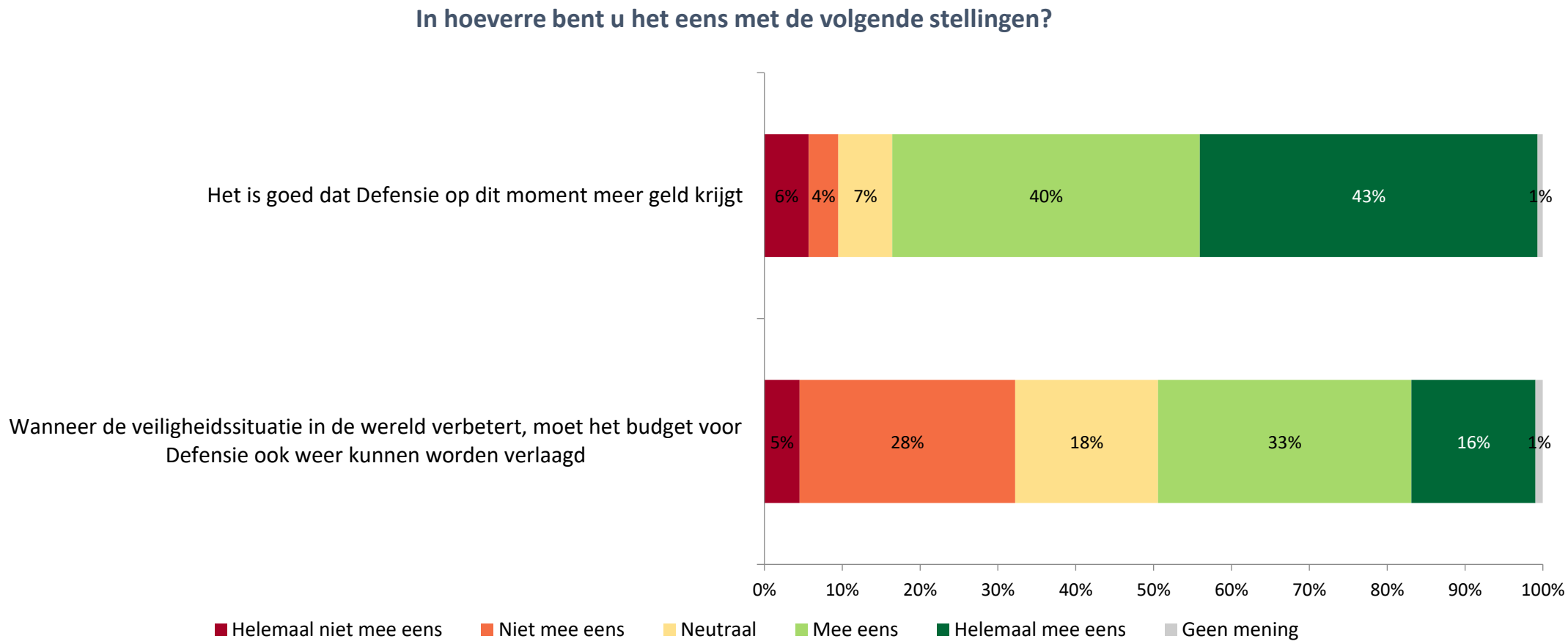
Als de overheid besluit extra geld uit te trekken voor Defensie, op welke manier zou dit volgens u dan betaald moeten worden?

Selecteer minimaal één en maximaal drie antwoorden

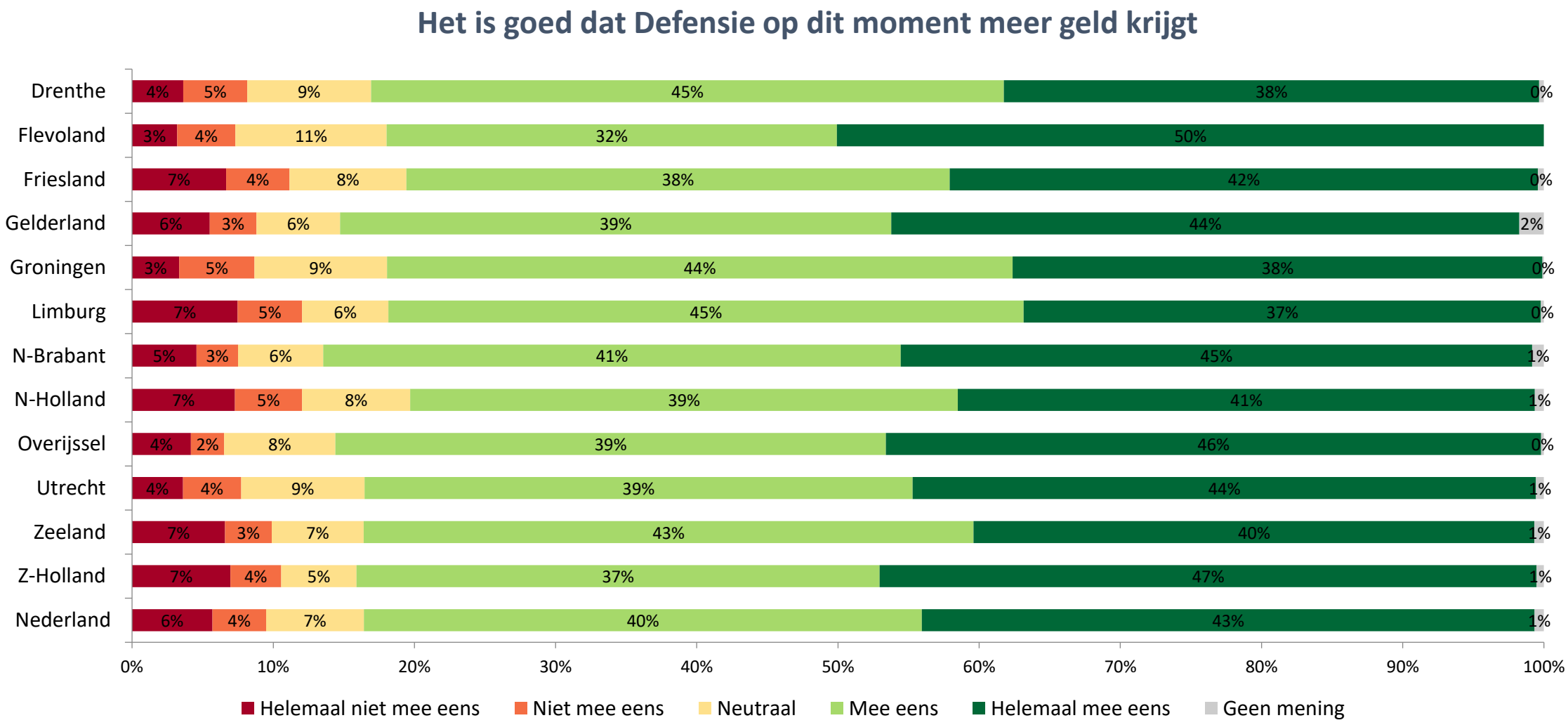
	Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	N-Brabant	N-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Z-Holland	Nederland
De staatsschuld laten oplopen	44%	44%	43%	45%	47%	52%	48%	47%	48%	44%	40%	46%	46%
Minder geld naar uitkeringen en toeslagen	29%	36%	28%	32%	25%	33%	32%	32%	31%	29%	39%	35%	32%
Meer belastingen	27%	21%	25%	32%	32%	23%	30%	30%	28%	33%	24%	31%	30%
Minder geld naar infrastructuur	12%	13%	12%	14%	20%	13%	14%	16%	17%	16%	13%	13%	14%
Minder geld naar politie en justitie	2%	3%	3%	4%	3%	2%	2%	5%	3%	3%	1%	5%	3%
Minder geld naar onderwijs	2%	1%	3%	3%	4%	5%	4%	3%	4%	2%	6%	4%	3%
Minder geld naar zorg	1%	2%	2%	4%	3%	1%	2%	3%	4%	3%	0%	5%	3%

EEN RUIME MEERDERHEID VAN DE NEDERLANDERS VINDT HET GOED DAT DEFENSIE MEER GELD KRIJGT

Introductie vraag: Defensie krijgt in Nederland meer locaties en gaat vaker oefenen. Er komen bijvoorbeeld extra plekken voor het opslaan van munitie en nieuwe oefenterreinen. Ook zullen straaljagers en helikopters vaker vliegen, soms op lage hoogte. De plannen hiervoor worden nu uitgewerkt. Voor deze uitbreidingen krijgt Defensie extra geld van de overheid.

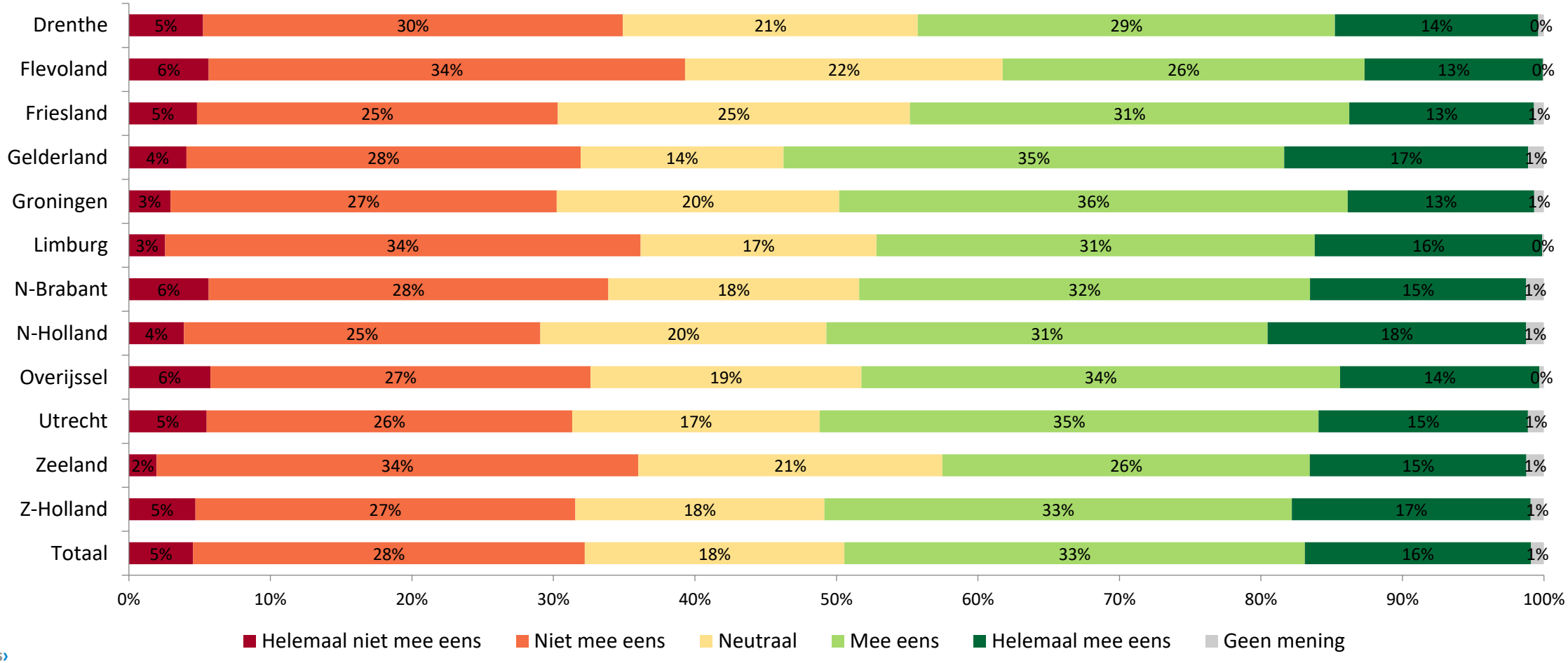


VERDELING PROVINCIES



VERDELING PROVINCIES

Wanneer de veiligheidssituatie in de wereld verbetert, moet het budget voor Defensie ook weer kunnen worden verlaagd

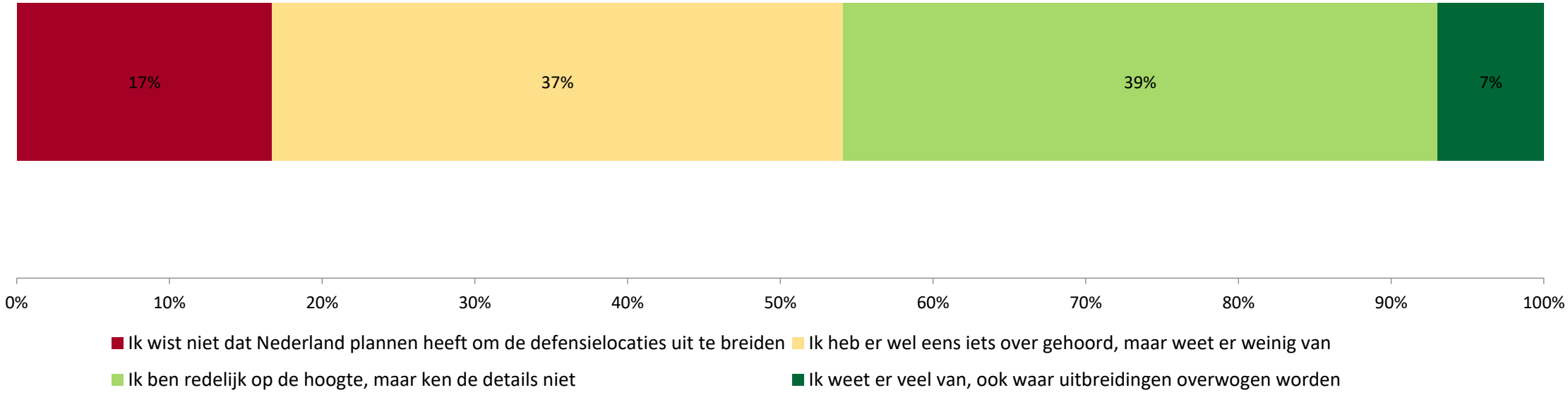


UITBREIDINGSPLANNEN DEFENSIELOCATIES



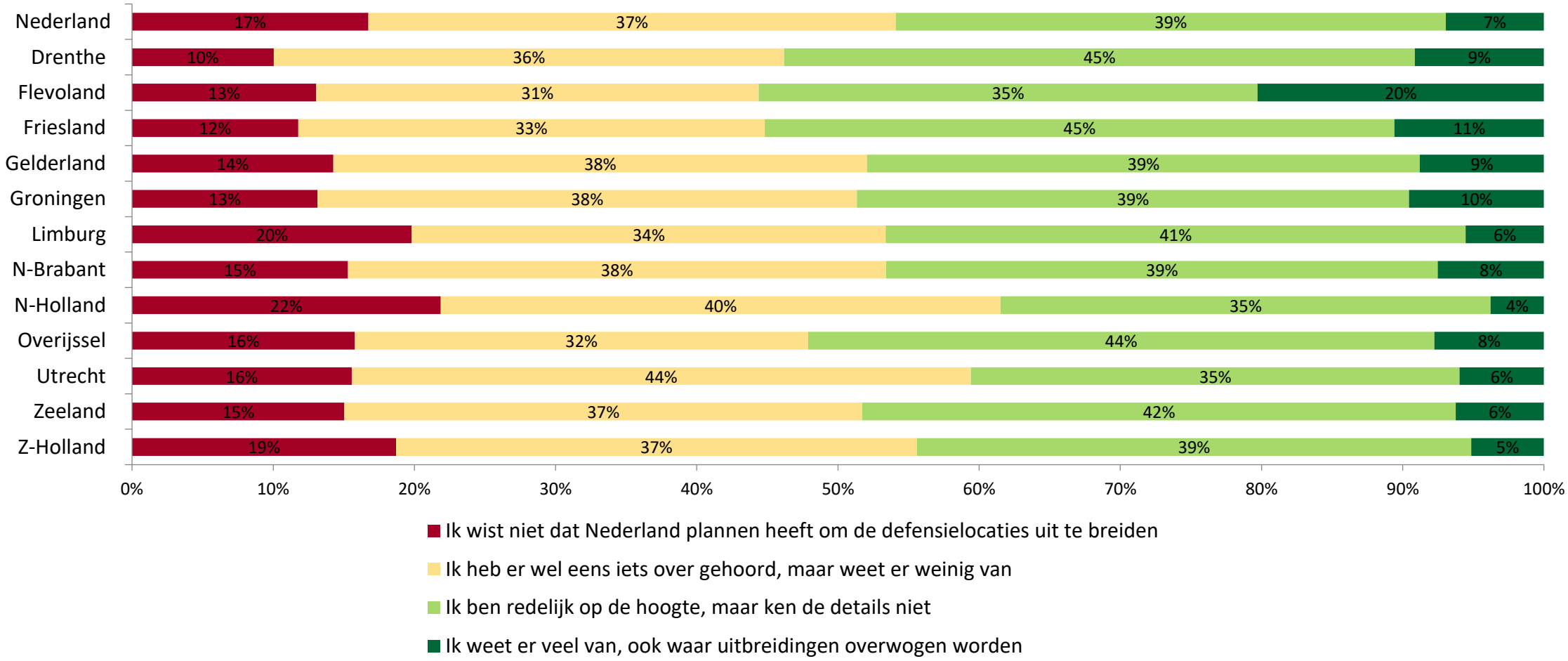
DE MEESTE NEDERLANDERS HEBBEN WEL EENS GEHOORD VAN DE PLANNEN OM DE DEFENSIELOCATIES IN NEDERLAND UIT TE BREIDEN, MAAR WEINIG ZIJN ECHT GOED OP DE HOOGTE

Hoe goed ben je op de hoogte van de plannen om de defensielocaties in Nederland uit te breiden?



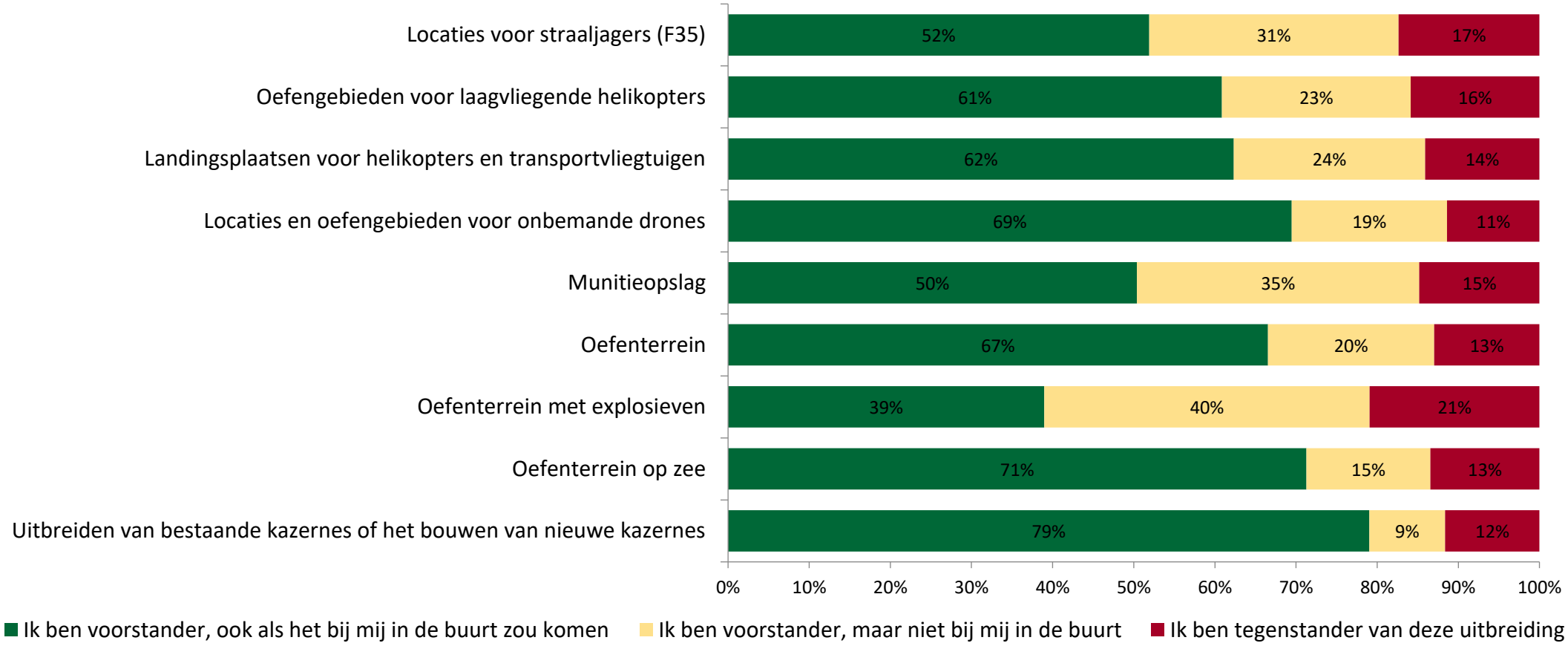
VERDELING PROVINCIES

Hoe goed ben je op de hoogte van de plannen om de defensielocaties in Nederland uit te breiden?



UITBREIDING VAN DEFENSIELOCATIES KRIJGT BREDE STEUN; OOK VAAK ALS HET IN DE BUURT ZOU KOMEN

Van welke uitbreiding van defensielocaties bent u voorstander?



Van welke uitbreiding van defensielocaties bent u voorstander?

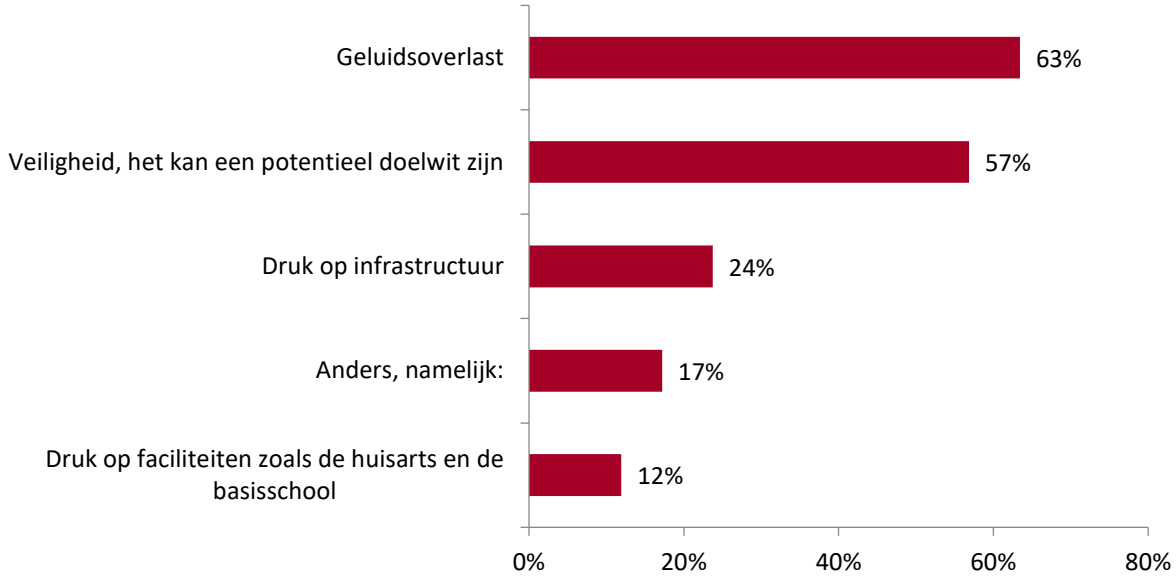
		Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Zuid-Holland
Locaties voor straaljagers (F35)	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	46%	55%	59%	51%	50%	51%	59%	45%	53%	48%	52%	55%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	30%	27%	22%	31%	33%	31%	26%	35%	32%	34%	33%	30%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	24%	17%	19%	18%	17%	18%	15%	21%	15%	19%	16%	15%
Oefengebieden voor laagvliegende helikopters	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	61%	63%	61%	63%	60%	59%	65%	53%	69%	55%	65%	63%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	18%	23%	21%	21%	22%	25%	22%	28%	18%	27%	19%	23%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	21%	14%	18%	15%	17%	16%	13%	19%	13%	18%	16%	14%
Landingsplaatsen voor helikopters en transportvliegtuigen	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	61%	70%	65%	61%	64%	59%	68%	56%	67%	57%	66%	63%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	22%	19%	20%	24%	22%	26%	20%	27%	22%	29%	22%	23%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	18%	11%	16%	15%	14%	15%	12%	17%	11%	14%	12%	14%
Locaties en oefengebieden voor onbemande drones	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	69%	71%	70%	70%	67%	66%	74%	64%	75%	69%	73%	69%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	18%	21%	15%	18%	22%	22%	17%	23%	14%	19%	16%	20%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	13%	8%	14%	12%	11%	12%	9%	13%	11%	11%	11%	11%
Munitieopslag	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	55%	53%	50%	51%	48%	47%	56%	46%	53%	50%	56%	49%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	31%	35%	32%	33%	37%	37%	31%	36%	34%	36%	32%	38%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	15%	12%	19%	16%	15%	16%	13%	18%	13%	14%	12%	13%
Oefenterrein	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	69%	66%	64%	70%	65%	67%	72%	59%	69%	65%	69%	66%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	16%	22%	20%	17%	23%	21%	17%	25%	20%	21%	19%	22%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	15%	13%	16%	13%	12%	12%	11%	16%	11%	14%	12%	12%
Oefenterrein met explosieven	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	41%	43%	40%	42%	36%	40%	44%	32%	40%	37%	44%	38%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	35%	36%	37%	35%	44%	39%	38%	44%	41%	42%	37%	43%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	23%	20%	23%	23%	20%	21%	18%	24%	20%	21%	19%	19%
Oefenterrein op zee	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	70%	73%	68%	72%	69%	67%	74%	65%	75%	69%	82%	74%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	14%	17%	16%	15%	16%	18%	15%	17%	14%	18%	7%	13%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	17%	10%	17%	12%	15%	15%	11%	17%	11%	13%	11%	13%
Uitbreiden van bestaande kazernes of het bouwen van nieuwe kazernes	Ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen	80%	79%	78%	79%	76%	77%	82%	73%	84%	79%	83%	81%
	Ik ben voorstander, maar niet als het bij mij in de buurt zou komen	8%	10%	9%	9%	11%	12%	9%	12%	5%	9%	5%	9%
	Ik ben tegenstander van deze uitbreiding	12%	10%	13%	11%	13%	11%	9%	15%	10%	12%	12%	11%

MENSEN DIE VOOR UITBREIDING VAN EEN DEFENSIELOCATIE IN HUN BUURT ZIJN, WILLEN VOORAL BIJDRAGEN AAN VEILIGHEID EN EEN STABIELERE WERELD. MENSEN DIE HET LIEVER NIET IN HUN BUURT WILLEN, MAKEN ZICH ZORGEN OVER GELUIDSOVERLAST EN HET RISICO DAT HUN OMGEVING EEN DOELWIT WORDT.

Deze vragen zijn voorgelegd aan respondenten die bij de vorige vraag minimaal een keer de antwoordoptie '*ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen*' of '*ik ben voorstander, maar niet bij mij in de buurt*' hadden geselecteerd

U gaf bij de vorige vraag aan dat u voorstander bent van sommige uitbreidingen, maar liever niet in uw buurt. Wat zijn hiervoor de belangrijkste reden(en)?

U kunt meerdere antwoorden selecteren



U gaf bij de vorige vraag aan dat u voorstander bent van sommige uitbreidingen, ook als ze bij u in de buurt komen. Wat zijn hiervoor de belangrijkste reden(en)?

U kunt meerdere antwoorden selecteren



VERDELING PROVINCIES

Deze vragen zijn voorgelegd aan respondenten die bij de vorige vraag minimaal een keer de antwoordoptie '*ik ben voorstander, ook als het bij mij in de buurt zou komen*' of '*ik ben voorstander, maar niet bij mij in de buurt*' hadden geselecteerd

U gaf bij de vorige vraag aan dat u voorstander bent van sommige uitbreidingen, maar liever niet in uw buurt. Wat zijn hiervoor de belangrijkste reden(en)?

U kunt meerdere antwoorden selecteren

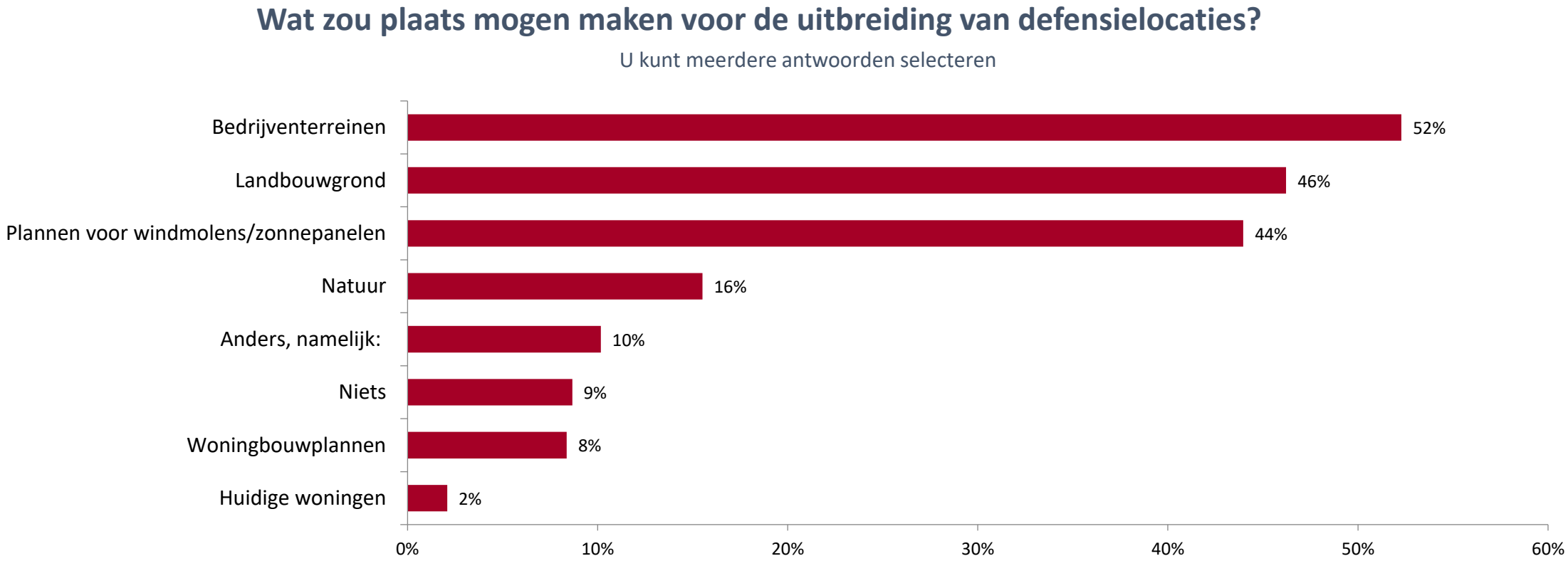
	Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	N-Brabant	N-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Z-Holland	Nederland
Geluidsoverlast	67%	69%	59%	66%	68%	62%	63%	63%	64%	64%	74%	60%	63%
Veiligheid, het kan een potentieel doelwit zijn	51%	62%	61%	54%	61%	66%	58%	54%	57%	56%	54%	57%	57%
Druk op infrastructuur	26%	26%	22%	20%	19%	26%	20%	26%	19%	27%	25%	27%	24%
Anders, namelijk:	17%	13%	21%	18%	15%	15%	18%	18%	16%	17%	11%	17%	17%
Druk op faciliteiten zoals de huisarts en de basisschool	12%	20%	10%	13%	10%	15%	11%	10%	9%	13%	15%	13%	12%

U gaf bij de vorige vraag aan dat u voorstander bent van sommige uitbreidingen, ook als ze bij u in de buurt komen. Wat zijn hiervoor de belangrijkste reden(en)?

U kunt meerdere antwoorden selecteren

	Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	N-Brabant	N-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Z-Holland	Nederland
Ik vind het belangrijk dat iedereen een steentje bijdraagt	73%	76%	76%	71%	75%	73%	74%	74%	75%	76%	68%	73%	73%
Een veiligere wereld	63%	70%	64%	69%	68%	65%	69%	67%	69%	74%	67%	71%	69%
Economische ontwikkeling van de regio	27%	24%	20%	18%	26%	35%	25%	20%	26%	19%	32%	19%	23%
Defensie in de buurt geeft me een veilig gevoel	15%	17%	15%	15%	10%	20%	18%	17%	13%	14%	10%	17%	16%
Leefbaarheid in gemeente door vestiging militairen en hun familie	17%	15%	16%	14%	13%	25%	16%	14%	16%	13%	23%	15%	16%
Anders, namelijk:	11%	13%	10%	8%	9%	9%	11%	8%	8%	11%	8%	7%	9%

VOORAL BEDRIJVENTERREINEN, LANDBOUWGROND EN PLANNEN VOOR WINDMOLENS OF ZONNEPANELEN MOGEN VAN VEEL NEDERLANDERS PLAATSMAKEN VOOR DE UITBREIDING VAN DEFENSIELOCATIES



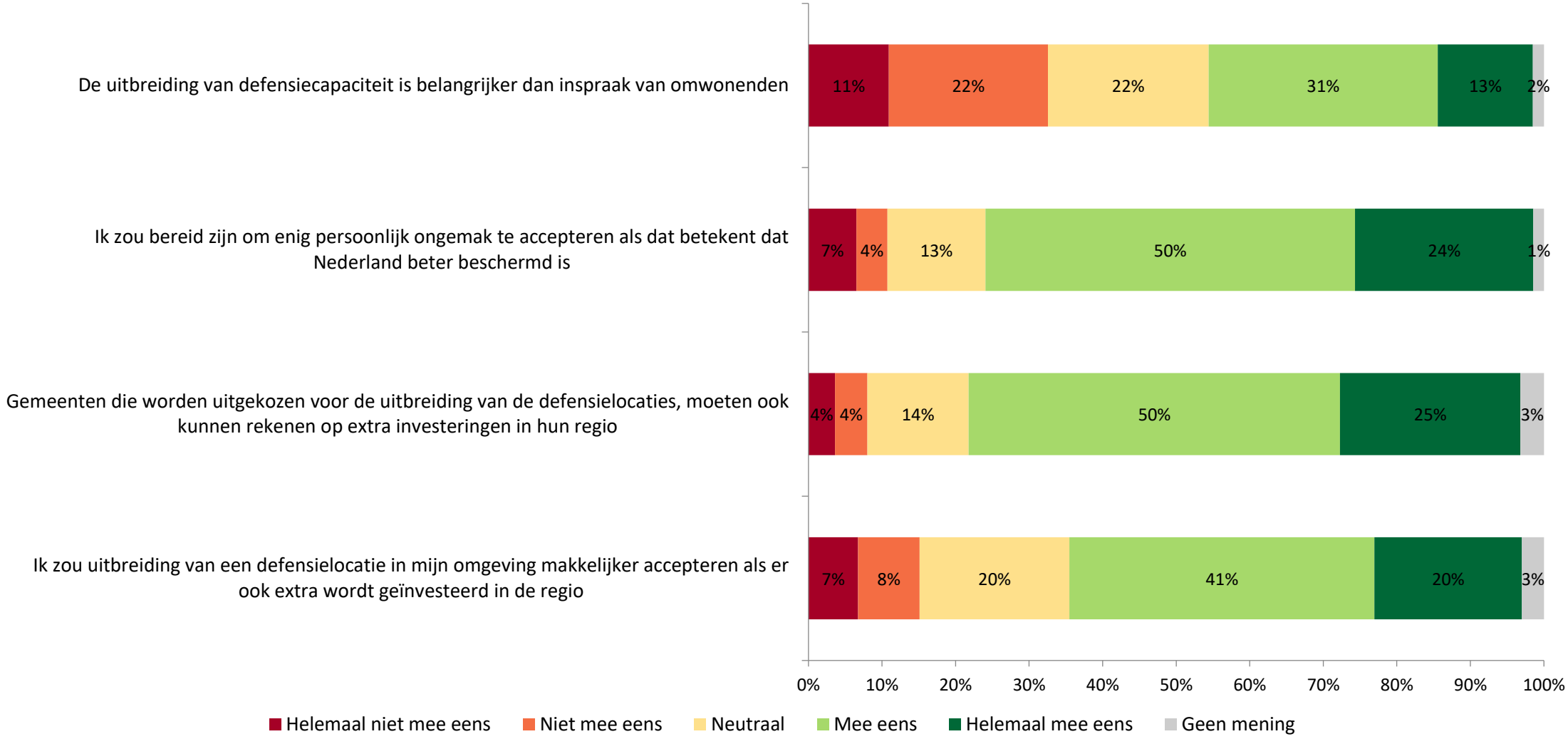
VERDELING PROVINCIES

Wat zou plaats mogen maken voor de uitbreiding van defensielocaties?

U kunt meerdere antwoorden selecteren

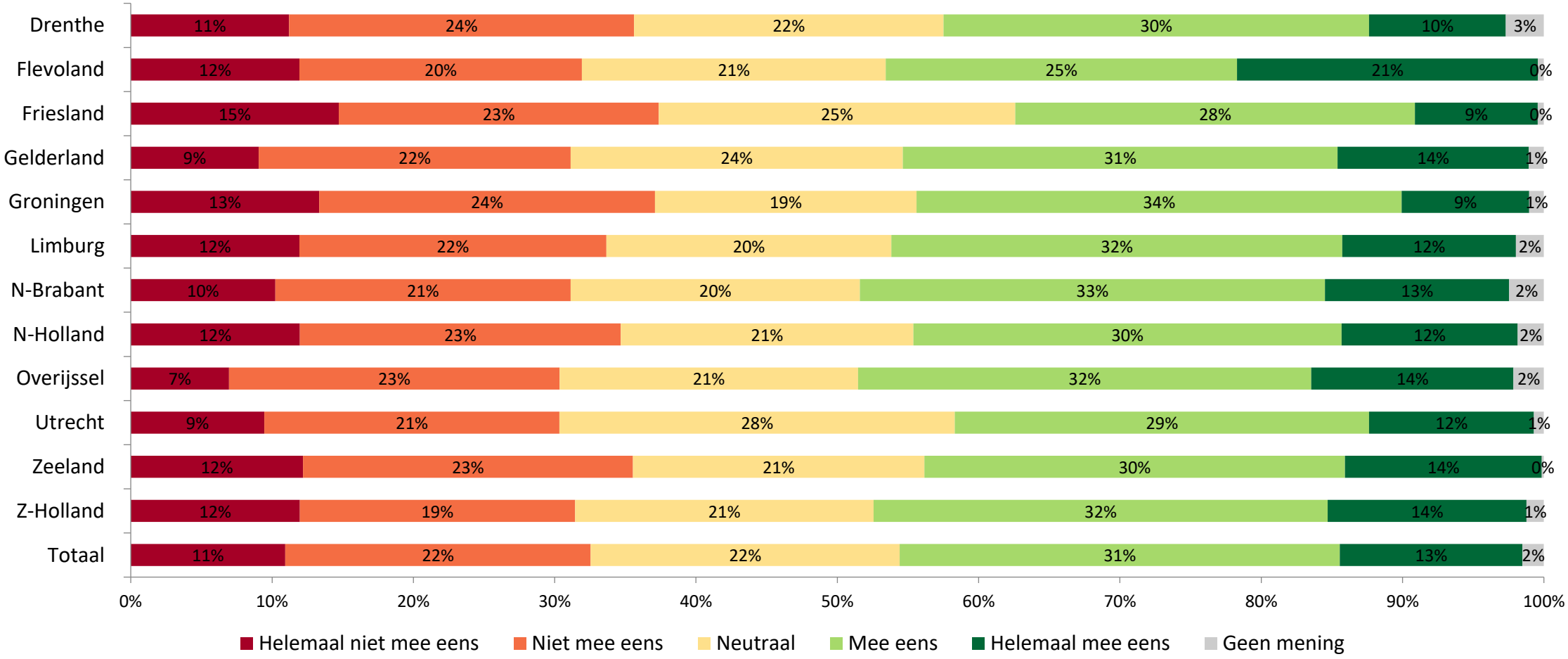
	Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	N-Brabant	N-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Z-Holland	Totaal
Bedrijventerreinen	45%	52%	44%	48%	46%	56%	50%	54%	52%	58%	40%	58%	52%
Landbouwgrond	41%	49%	41%	48%	52%	42%	48%	45%	48%	50%	38%	46%	46%
Plannen voor windmolens/zonnepanelen	53%	55%	47%	46%	40%	44%	47%	37%	47%	40%	54%	42%	44%
Natuur	18%	16%	13%	16%	14%	16%	17%	12%	21%	15%	17%	15%	16%
Anders, namelijk:	9%	15%	13%	11%	12%	13%	11%	9%	7%	9%	9%	9%	10%
Niets	10%	6%	10%	9%	7%	9%	6%	10%	8%	9%	11%	8%	9%
Woningbouwplannen	8%	7%	8%	8%	8%	6%	11%	7%	8%	5%	7%	10%	8%
Huidige woningen	2%	2%	4%	2%	1%	1%	2%	2%	3%	1%	0%	2%	2%

DRIEKWART VAN DE NEDERLANDERS IS ZELFS BEREID PERSOONLIJK ONGEMAK TE ACCEPTEREN ALS DAT BETEKENT DAT NEDERLAND BETER BESCHERMD IS. INSPRAAK VAN OMWONENDEN BLIJFT BELANGRIJK VOOR VEEL NEDERLANDERS.



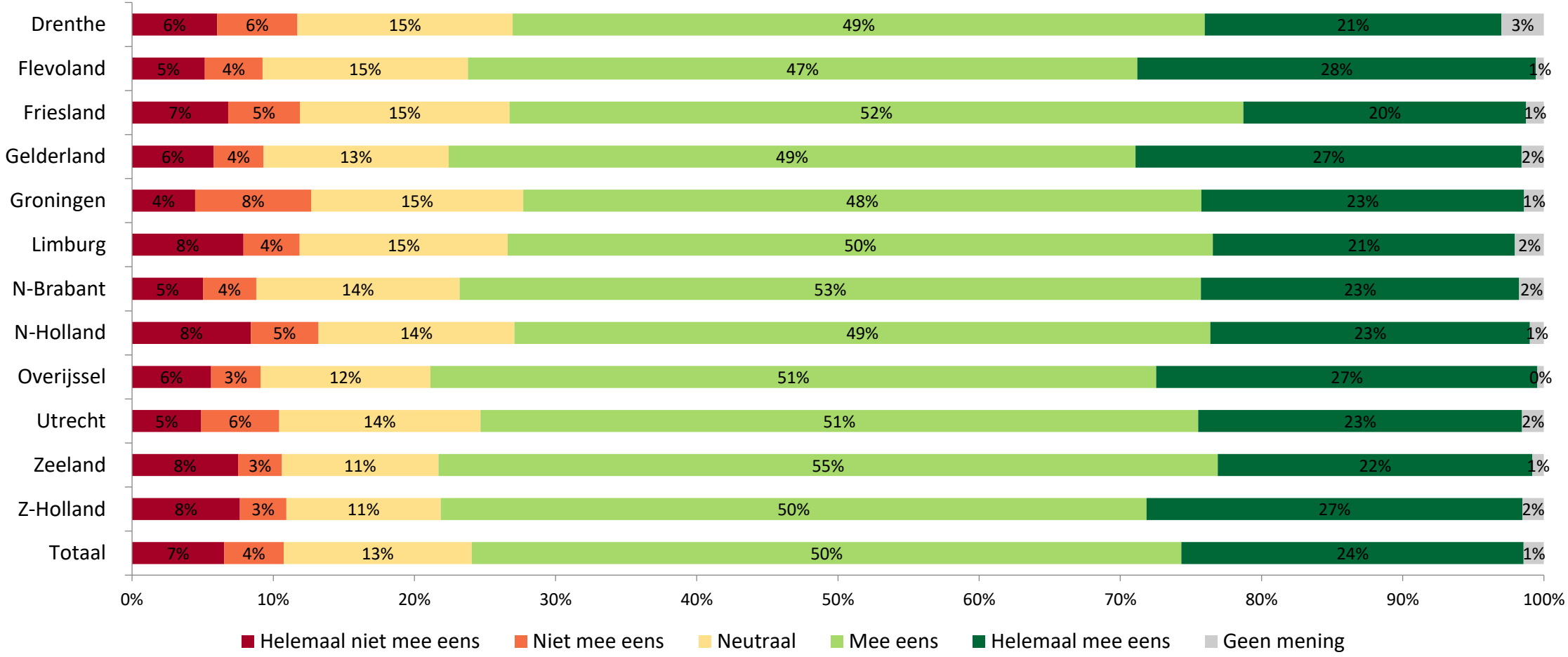
VERDELING PROVINCIES

De uitbreiding van defensiecapaciteit is belangrijker dan inspraak van omwonenden



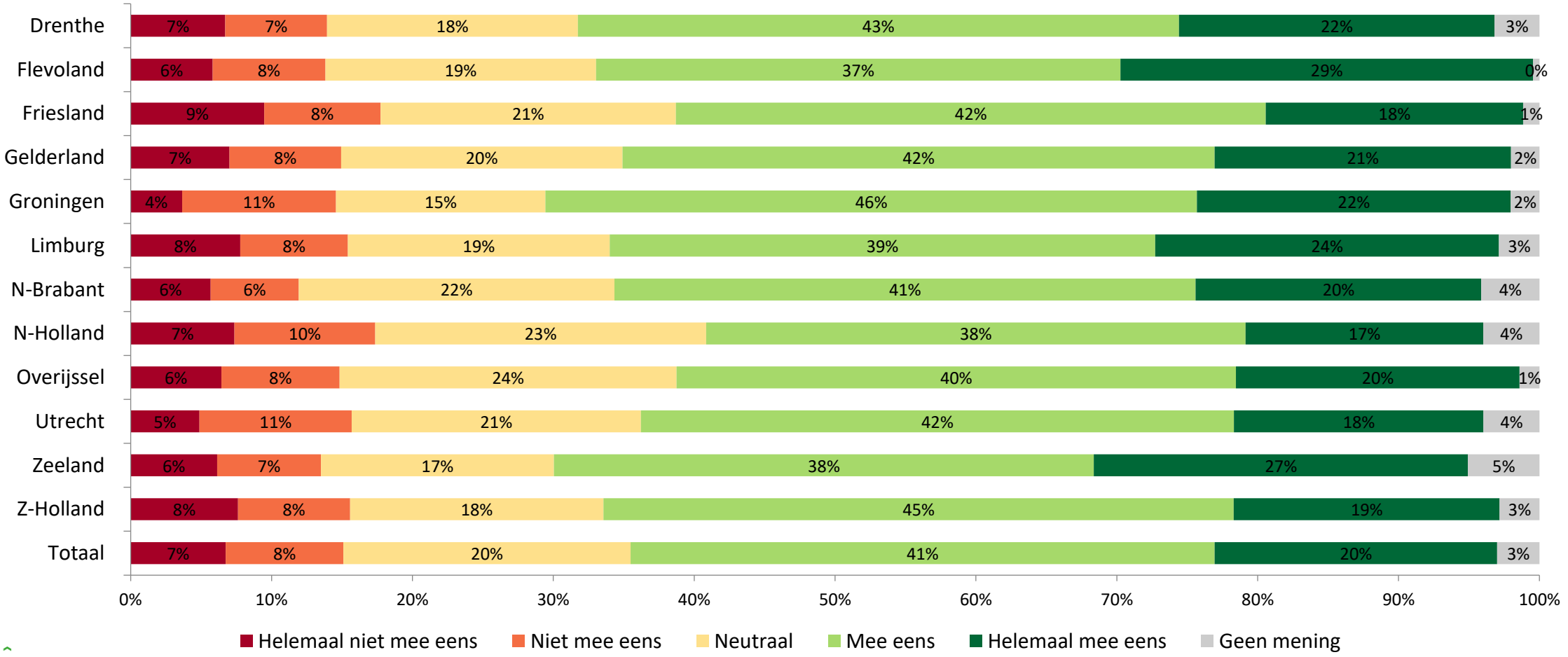
VERDELING PROVINCIES

Ik zou bereid zijn om enig persoonlijk ongemak te accepteren als dat betekent dat Nederland beter beschermd is



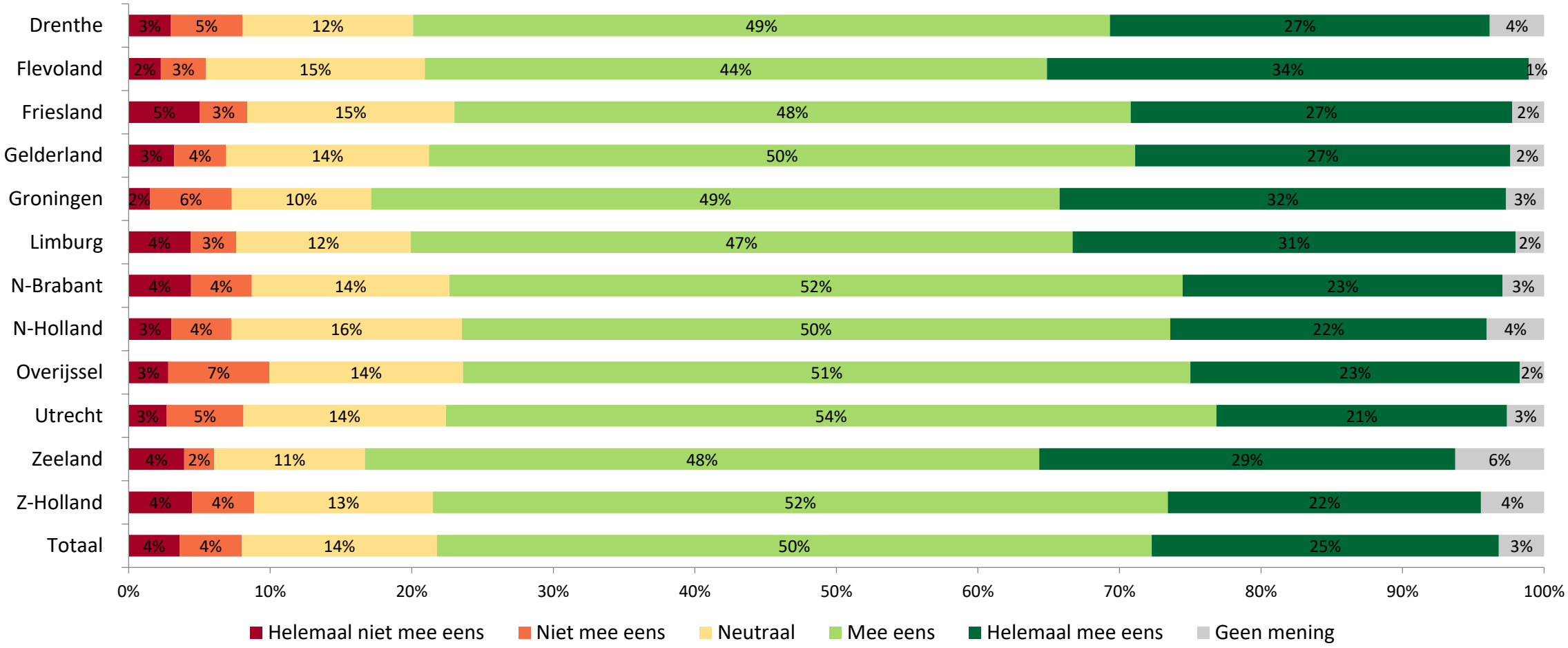
VERDELING PROVINCIES

Ik zou uitbreiding van een defensielocatie in mijn omgeving makkelijker accepteren als er ook extra wordt geïnvesteerd in de regio



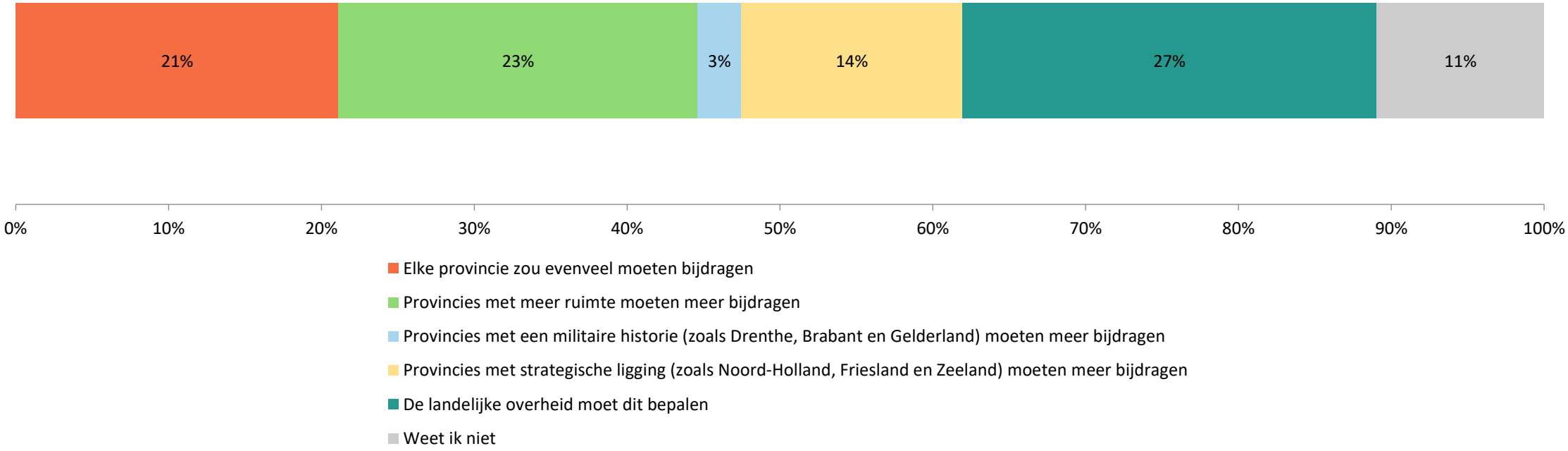
VERDELING PROVINCIES

Gemeenten die worden uitgekozen voor de uitbreiding van de defensielocaties, moeten ook kunnen rekenen op extra investeringen in hun regio



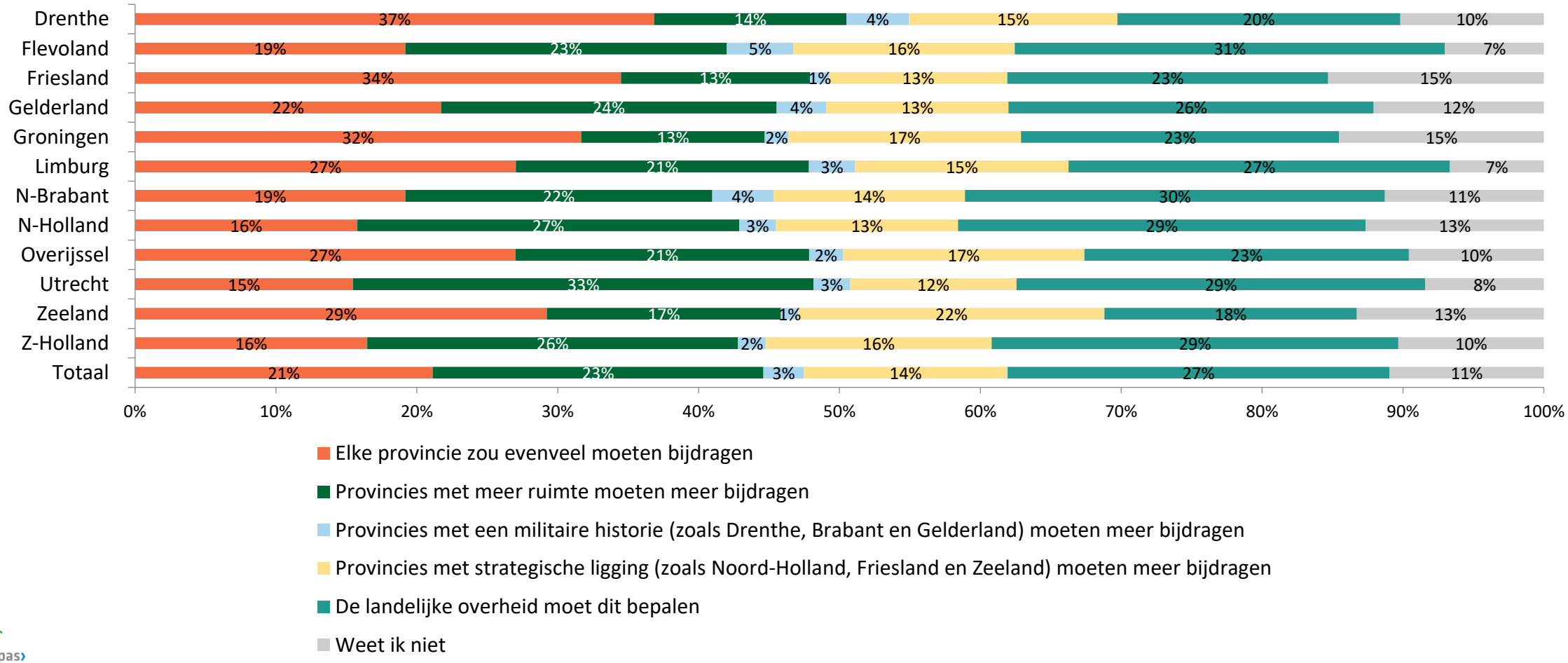
GEEN EENDUIDIGE VOORKEUR ONDER NEDERLANDERS VOOR VERDELING DEFENSIE-INFRASTRUCTUUR

Wat vindt u een eerlijke verdeling van Defensie-infrastructuur over Nederland? Kies het antwoord dat het best bij uw mening past



GEEN EENDUIDIGE VOORKEUR ONDER NEDERLANDERS VOOR VERDELING DEFENSIE-INFRASTRUCTUUR

Wat vindt u een eerlijke verdeling van Defensie-infrastructuur over Nederland? Kies het antwoord dat het best bij uw mening past



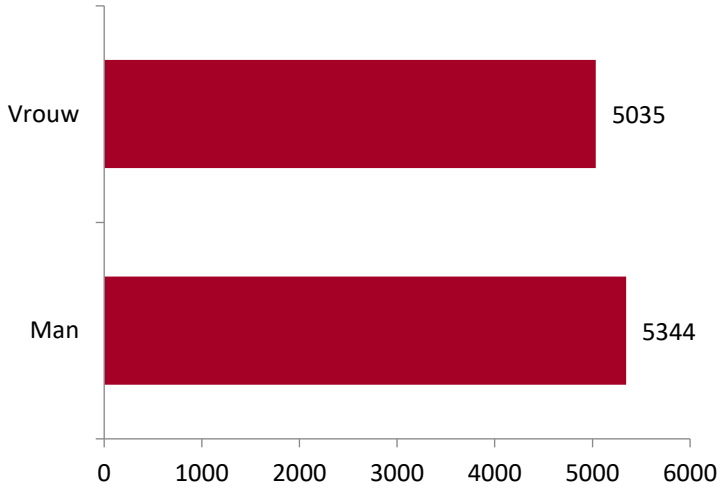
BIJLAGEN



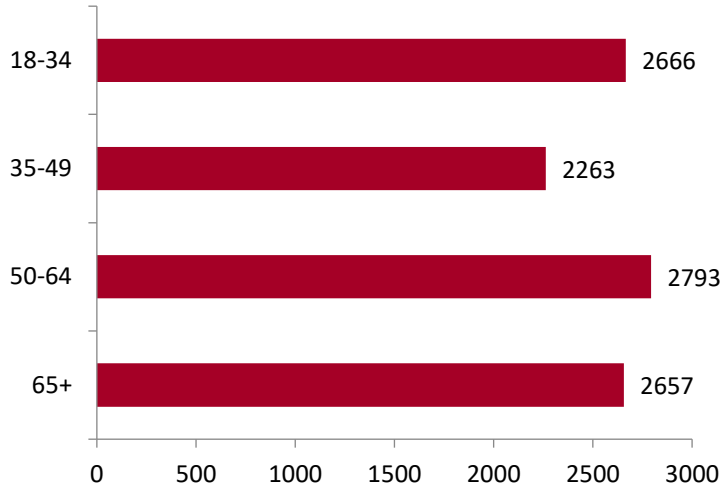
Foto door Kraak

GEWOGEN STEEKPROEF

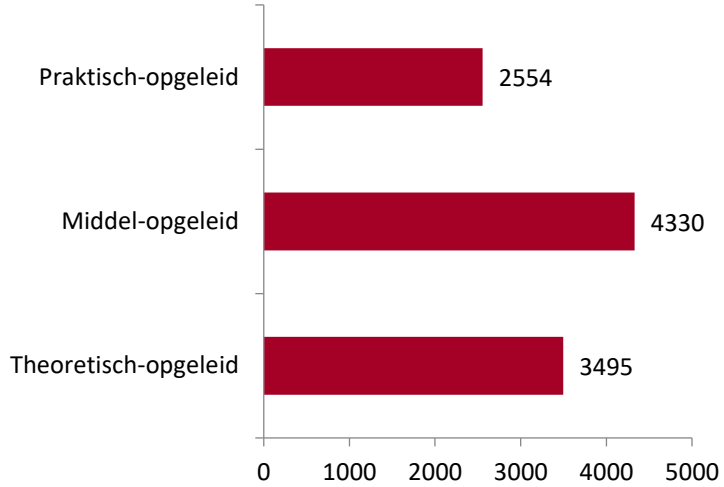
Geslacht



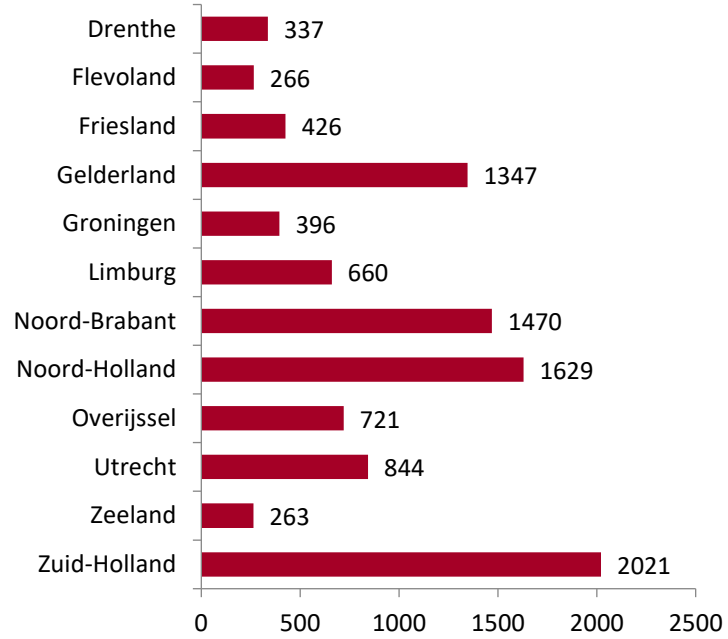
Leeftijd



Opleiding



Provincie



Stemgedrag

